

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра прикладної лінгвістики

На правах рукопису

**СТЕЦЬЮК ДМИТРО ВОЛОДИМИРОВИЧ
МОВНИЙ ОБРАЗ РОСІЇ-ВОРОГА В АНАЛІТИЧНИХ СТАТТЯХ
КАНАДСЬКОГО ІНСТИТУТУ УКРАЇНСЬКИХ СТУДІЙ**

Спеціальність: 035 Філологія

Освітньо-професійна програма:
Прикладна лінгвістика. Переклад і комп'ютерна лінгвістика.

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

Калиновська Ірина Миколаївна,
кандидат філологічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 5

засідання кафедри прикладної лінгвістики

від 25.11. 2025 р.

Завідувачка кафедри

 доц. Калиновська І.М

ЛУЦЬК – 2025

АНОТАЦІЯ

Магістерська робота «МОВНИЙ ОБРАЗ РОСІЇ-ВОРОГА В АНАЛІТИЧНИХ СТАТТЯХ КАНАДСЬКОГО ІНСТИТУТУ УКРАЇНСЬКИХ СТУДІЙ» присвячена дослідженню мовного образу росії як країни-ворога в англomовних аналітичних публікаціях Канадського інституту українських студій у період 2022–2025 років. Актуальність дослідження зумовлена тим, що мовні стратегії опису війни формують уявлення суспільства про агресора та визначають способи інтерпретації воєнної реальності. У публікаціях Канадського інституту українських студій окреслення Росії змінюється відповідно до подій 2022–2025 років, що впливає на семантику номінацій, структуру фреймів та інтенсивність оцінних характеристик. Порівняння двох хронологічних періодів 2022–2023 та 2024–2025 років – дає змогу простежити, як трансформується лексика під впливом еволюції війни, зміни комунікативних завдань аналітичних центрів і переорієнтації дискурсу від реактивного до стратегічно-інтерпретаційного.

Метою роботи є опис мовного образу Росії-ворога в аналітичних статтях Канадського інституту українських студій у період 2022–2025 років.

Матеріалом дослідження слугують аналітичні статті, опубліковані Канадським інститутом українських студій на форумі українських студій (Forum of Ukrainian Studies), які відображають аналіз провідних канадських й американських видань цих періодів, зокрема The Atlantic, The Atlantic Council, The National Interest, National Review, Foreign Affairs, Foreign Policy, The Economist, Politico, The Wall Street Journal, The New York Times, The New Yorker та The Conversation. Методологічну основу роботи становлять дистрибутивний та компонентний аналіз, метод контекстуальної інтерпретації, зіставлення мовних одиниць у двох хронологічних періодах, частотний аналіз лексем, а також кількісну й якісну обробку корпусу текстів. Застосовано метод суцільної вибірки для фіксації всіх випадків появи ключових лексем та створення узагальнених таблиць і діаграм для візуалізації динаміки номінацій.

У результаті дослідження виявлено чіткий контраст між реактивним дискурсом 2022–2023 років, у якому домінують лексеми *invasion*, *attack*, *assault*, *aggression*, та аналітично орієнтованим дискурсом 2024–2025 років, де зростає частотність термінів *conflict*, *defense*, *strategic*, *escalation*. Установлено, що трансформація мовного образу відбувається не стільки через появу нових назв, скільки через зміну їх функціонального навантаження: лексика першого періоду фіксує раптовість і інтенсивність бойових дій, тоді як у другому періоді ті самі або споріднені одиниці використовуються для осмислення тривалих процесів і структурних механізмів воєнної та політичної поведінки держави.

Проведено комплексний аналіз складників мовного образу Росії та визначено домінантні смислові моделі його репрезентації. Показано, що у 2022–2023 роках переважають лексеми, які актуалізують активну дію, ескалацію насильства та подієвість, формуючи образ безпосередньої загрози. Натомість у 2024–2025 роках фіксується зростання ролі інституційних, стратегічних, нейтральних і геополітичних номінацій, що репрезентують Росію як політичного суб'єкта. За допомогою таблиць і діаграм підтверджено кількісну динаміку ключових лексем і виявлено структурні відмінності між періодами, які засвідчують перехід від подієвого до стратегічного типу опису країни-агресора.

Отримані результати свідчать, що зміни в мовному образі Росії-ворога безпосередньо корелюють із динамікою війни та трансформацією аналітичного медійного запиту. У фазі активних бойових дій переважає лексика, спрямована на фіксацію загрози та агресії, тоді як у період затяжного протистояння посилюється інтерпретаційний компонент дискурсу, орієнтований на аналіз політичних рішень, механізмів контролю та довготривалих стратегій. Це підтверджує, що мовний образ держави-ворога є динамічним й адаптивним та реагує на зміни контексту, виконує функцію когнітивного орієнтира для читача. Перспективою подальших досліджень є вивчення взаємозв'язку між розвитком військового дискурсу та зміною лексичних маркерів і трансформаціями глобального уявлення про Росію як країну-агресор.

Ключові слова: мовний образ, країна-ворог, дискурс війни, аналітичний дискурс, Канадський інститут українських студій.

ABSTRACT

The master's thesis "LINGUISTIC IMAGE OF RUSSIA AS AN ENEMY IN ANALYTICAL ARTICLES OF CANADIAN INSTITUTE OF UKRAINIAN STUDIES" is devoted to the study of the linguistic image of Russia as an enemy state in English-language analytical publications of the Canadian Institute of Ukrainian Studies during the period 2022–2025. The relevance of the research is обусловлена by the fact that linguistic strategies used to describe war shape public perceptions of the aggressor and determine ways of interpreting wartime reality. In the publications of the Canadian Institute of Ukrainian Studies, the depiction of Russia changes in accordance with the events of 2022–2025, which affects the semantics of nominations, the structure of frames, and the intensity of evaluative characteristics. A comparison of two chronological periods, 2022–2023 and 2024–2025, makes it possible to trace how vocabulary transforms under the influence of the evolution of the war, changes in the communicative objectives of analytical centers, and the reorientation of discourse from reactive to strategically interpretative.

The aim of the study is to describe the linguistic image of Russia as an enemy in the analytical articles of the Canadian Institute of Ukrainian Studies during the period 2022–2025.

The research material consists of analytical articles published by the Canadian Institute of Ukrainian Studies on the Forum of Ukrainian Studies, which reflect analyses of leading Canadian and American media outlets of these periods, including The Atlantic, The Atlantic Council, The National Interest, National Review, Foreign Affairs, Foreign Policy, The Economist, Politico, The Wall Street Journal, The New York Times, The New Yorker, and The Conversation. The methodological framework of the study includes distributive and componential analysis, the method of contextual interpretation, comparison of linguistic units across two chronological periods, frequency analysis of lexemes, as well as quantitative and qualitative processing of the text corpus. A continuous sampling method was applied to record all occurrences of key lexemes and to create generalized tables and charts for visualizing the dynamics of nominations.

The results of the study reveal a clear contrast between the reactive discourse of 2022–2023, dominated by lexemes such as invasion, attack, assault, and aggression, and the analytically oriented discourse of 2024–2025, in which the frequency of terms such as conflict, defense, strategic, and escalation increases. It has been established that the transformation of the linguistic image occurs not so much through the emergence of new designations as through changes in their functional load: the vocabulary of the first period captures the suddenness and intensity of hostilities, whereas in the second period the same or related units are used to conceptualize

prolonged processes and structural mechanisms of military and political behavior of the state.

A comprehensive analysis of the components of the linguistic image of Russia has been conducted, and dominant semantic models of its representation have been identified. It is shown that in 2022–2023 lexemes that actualize active action, escalation of violence, and eventfulness prevail, forming an image of an immediate threat. In contrast, in 2024–2025 there is an increased role of institutional, strategic, neutral, and geopolitical nominations that represent Russia as a political actor. Tables and charts confirm the quantitative dynamics of key lexemes and reveal structural differences between the periods, indicating a transition from an event-driven to a strategic type of description of the aggressor state.

The obtained results demonstrate that changes in the linguistic image of Russia as an enemy directly correlate with the dynamics of the war and the transformation of analytical media demand. During the phase of active hostilities, vocabulary aimed at recording threat and aggression predominates, whereas during a prolonged confrontation the interpretative component of discourse is strengthened, focusing on the analysis of political decisions, control mechanisms, and long-term strategies. This confirms that the linguistic image of an enemy state is dynamic and adaptive, responding to contextual changes and performing the function of a cognitive guide for the reader. Prospects for further research include the study of the relationship between the development of military discourse and changes in lexical markers, as well as transformations of the global perception of Russia as an aggressor state.

Keywords: linguistic image, enemy state, war discourse, analytical discourse, Canadian Institute of Ukrainian Studies.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОГО ОБРАЗУ РОСІЇ-ВОРОГА	10
1.1. Тракткування поняття ворога у різних науках	10
1.2. Лінгвістичні аспекти дослідження образу ворога	12
1.3. Мовний образ країни-ворога: теоретичні моделі та структурні компоненти	16
Висновки до розділу 1	23
РОЗДІЛ 2. ПЕРША РІЧНИЦЯ РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ: МОВНИЙ ОБРАЗ РОСІЇ-ВОРОГА	25
2.1. Формування мовного образу Росії-ворога у 2022-2023 рр.	25
2.2. Складники мовного образу Росії-ворога у 2022-2023 рр.	30
Висновки до розділу 2	36
РОЗДІЛ 3. ДРУГА РІЧНИЦЯ РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ: СКЛАДНИКИ МОВНОГО ОБРАЗУ РОСІЇ-ВОРОГА	38
3.1 Формування мовного образу Росії-ворога у 2024-2025 рр.	38
3.2. Складники мовного образу Росії-ворога у 2024-2025 рр.	45
3.3. Відмінності між періодами 2022–2023 та 2024–2025 рр.	50
3.4. Порівняльний аналіз складників мовного образу Росії-ворога	60
Висновки до розділу 3	65
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69

ВСТУП

Дослідження механізмів конструювання мовного образу ворога становить одну з центральних проблем сучасних гуманітарних наук, що перебуває на перетині когнітивної лінгвістики, медіалінгвістики, дискурс-аналізу та студій безпеки. У межах когнітивного підходу особлива увага приділяється тому, як повторювані номінації формують стійкі концептуальні структури, що визначають сприйняття конфлікту (Дж. Лакофф, Д. Джонсон, Ч. Філлмор). Критичний дискурс-аналіз (Н. Ферклаф, Т. ван Дейк) акцентує на ролі мовних засобів у структуруванні соціальної реальності та закріпленні інтерпретаційних рамок, через які суспільство осмислює політичні події. У контексті військового дискурсу ці підходи дозволяють простежити, як номінації держави-агресора еволюціонують від реактивного опису безпосередніх дій до системного аналізу довготривалих політичних стратегій, формуючи цілісний мовний образ ворога. Актуальність такого аналізу посилюється у ситуаціях тривалих збройних конфліктів, коли зміна мовних стратегій відображає трансформацію суспільного розуміння природи загрози та механізмів протидії агресії.

Попри значну увагу до проблематики війни, англomовний аналітичний дискурс, що формує міжнародне сприйняття російської агресії, залишається недостатньо дослідженим. Аналітичні публікації Канадського інституту українських студій (Canadian Institute of Ukrainian Studies / CIUS) становлять особливий інтерес, оскільки поєднують аналітичну інтерпретацію подій та аргументацію. Це створює умови для зіставлення лексичних рішень у різних мовних версіях і дає можливість простежити, як відрізняється мовне представлення Росії залежно від цільової аудиторії, політичного контексту та інтерпретаційної стратегії авторів.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що мовні стратегії опису війни формують уявлення суспільства про агресора та визначають способи інтерпретації воєнної реальності. У публікаціях Канадського інституту

українських студій окреслення Росії змінюється відповідно до подій 2022–2025 років, що впливає на семантику номінацій, структуру фреймів та інтенсивність оцінних характеристик. Порівняння двох хронологічних періодів – 2022–2023 та 2024–2025 років – дає змогу простежити, як трансформується лексика під впливом еволюції війни, зміни комунікативних завдань аналітичних центрів і переорієнтації дискурсу від реактивного до стратегічно-інтерпретаційного.

Мета роботи – описати мовний образ Росії-ворога в аналітичних статтях Канадського інституту українських студій у період 2022–2025 років.

Матеріалом дослідження слугують аналітичні статті, опубліковані Канадським інститутом українських студій на форумі українських студій (Forum of Ukrainian Studies), які відображають аналіз провідних канадських й американських видань цих періодів, зокрема The Atlantic, The Atlantic Council, The National Interest, National Review, Foreign Affairs, Foreign Policy, The Economist, Politico, The Wall Street Journal, The New York Times, The New Yorker та The Conversation.

Для досягнення мети передбачено виконання таких **завдань**:

- 1) окреслити теоретичні підходи до вивчення мовного образу ворога;
- 2) проаналізувати номінації Росії в англomовних аналітичних статтях КІУС у 2022–2025 роках та виявити домінантні лексичні одиниці;
- 3) дослідити трансформацію мовного образу Росії-ворога у публікаціях КІУС 2022–2025 років;
- 4) провести порівняльний аналіз складників мовного образу Росії-ворога у 2022–2023 та 2024–2025 роках;
- 5) визначити динаміку вживання нейтральних, оцінних, персоніфікованих, інституційних та геополітичних номінацій у різні часові періоди.

Об’єктом дослідження є особливості формування мовного образу Росії-ворога в аналітичних статтях Канадського інституту українських студій.

Предмет – лексичні одиниці, які формують образ Росії-ворога в англомовних статтях Канадського інституту українських студій у період з 2022 по 2025 роки.

Методологія охоплює дистрибутивний та компонентний аналіз, метод контекстуальної інтерпретації, зіставлення мовних одиниць у двох хронологічних періодах, частотний аналіз лексем, а також кількісну й якісну обробку корпусу текстів. Застосовано метод суцільної вибірки для фіксації всіх випадків появи ключових лексем та створення узагальнених таблиць і діаграм для візуалізації динаміки номінацій.

Наукова новизна полягає у виявленні змін у формуванні мовного образу Росії-ворога в аналітичних публікаціях і у встановленні особливостей переходу від оцінних назв у ранній фазі російсько-української війни до ширшого використання нейтральних позначень у 2024–2025 роках.

Практичне значення полягає у можливості застосувати результати дослідження під час аналізу військового дискурсу, викладання медіалінгвістики та подальших досліджень.

Структура роботи включає вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел. Перший розділ присвячений теоретичному підґрунтя дослідження. Другий та третій розділи присвячені аналізу мовного образу Росії-ворога у 2022–2023 і 2024–2025 роках.

Апробація результатів. Основні положення дослідження представлено та опубліковано у тезах доповіді на таких конференціях: IX Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук» (14 листопада 2025 р.) та IX Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих науковців «Лінгвістичні горизонти XXI століття» (4 листопада 2025 р.).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОГО ОБРАЗУ РОСІЇ-ВОРОГА

1.1. Тракткування поняття ворога у різних науках

У різних науках поняття ворога набуває специфічного змісту, що відображає особливості аналітичних підходів до осмислення конфлікту.

У філософії ворог описується як суб'єкт, що порушує межі морального та онтологічного порядку, створюючи ситуацію, у якій необхідно визначити межі взаємодії. Філософські концепції розглядають ворога як чинник, який формує уявлення про добро і зло, оскільки через нього спільнота уточнює власні ціннісні орієнтири. Це створює основу для міждисциплінарного аналізу, адже філософія задає фундаментальне розуміння того, як особистість і спільнота структурують уявлення про загрозу.

У політичних науках ворога визначають через категорії суверенітету, національної безпеки та стратегічної дії. Ворог постає як суб'єкт, чия поведінка загрожує політичній стабільності, що зумовлює формування стратегій стримування або протидії. Держава інтерпретує ворога через систему рішень, які регулюють оборонні, дипломатичні й економічні механізми. У цьому контексті трактування поняття ворога задає структуру зовнішньополітичних пріоритетів, оскільки створюється ситуація, у якій необхідно зберегти цілісність держави. Політичні науки підкреслюють, що образ ворога формується через поєднання об'єктивних дій та інтерпретацій, які закріплюються у політичному дискурсі. Це пояснює, чому різні держави переосмислюють образ ворога залежно від змін геополітичної ситуації.

У соціології ворога тлумачать як соціальний конструкт, що виникає внаслідок механізмів групової ідентифікації. У фокусі перебуває поділ на «своїх» і «чужих», який організовує колективну поведінку та зміцнює внутрішню згуртованість. Ворога розглядають як результат інтерпретаційних практик групи, що пояснюють зовнішній світ через певні символи й стереотипи. Завдяки цьому ворог функціонує не лише як реальний опонент, а й

як категорія, що забезпечує колективне окреслення спільних меж. Соціологія демонструє, що образ ворога може існувати навіть за відсутності прямої взаємодії, якщо група формує узгоджений спосіб опису загрози.

У психології розглядають ворога як об'єкта, що активує емоційні та когнітивні механізми реагування, пов'язані із захистом та адаптацією. Спосіб сприйняття ворога визначається попереднім досвідом, рівнем тривожності та внутрішніми моделями інтерпретації небезпеки. Психологічні дослідження підкреслюють, що образ ворога забезпечує організацію поведінки у ситуаціях загрози, оскільки підтримує готовність до дії. Збільшення інтенсивності конфлікту посилює фіксацію цього образу в когнітивній системі, що робить його стійким і малозмінним [46]. Когнітивні моделі пояснюють, що образ ворога фіксується через механізм «когнітивної економії», коли мозок намагається спростити складні політичні події до впізнаваних схем. Повторювані лексеми стають маркерами небезпеки, тому читач швидко ідентифікує їх як сигнали загрози навіть без глибокого аналізу тексту.

Культурологічні дослідження зосереджується на наративах і символах, які передають значення ворога. У культурних текстах ворог набуває форми типового персонажа, чиї характеристики повторюються у різних жанрах, що створює ефект упізнаваності. Культурологічний підхід показує, що образ ворога передається через сюжети, метафори та символи, що стабілізують його значення. Завдяки цьому ворог часто виконує функцію пояснення подій і структурування конфліктів. Культурні моделі визначають, які риси приписуються ворогу, та впливають на те, які інтерпретації домінуватимуть у суспільній свідомості [47, с. 240]. У символічних системах культура часто використовує символи ворога як носіїв узагальнених негативних ознак. Такі символи функціонують як маркери хаосу, порушення порядку або загрози спільноті. Завдяки повторюваному використанню символів і сюжетів формується стабільний архетип, який пізніше відтворюється у медійному дискурсі.

У медіазнавстві ворога розглядають як результат інформаційних процедур, що структурують подання конфлікту. У медійних текстах образ ворога виникає через регулярне повторення певних формулювань, добір контекстів та інтерпретаційні рамки, у яких згадується суб'єкт. Медіа формують стабільний спосіб бачення, оскільки щоденно продукують значний обсяг інформації, що підсилює вплив повторюваних назв. Медіазнавчий підхід пояснює, як риторичні стратегії журналістів організовують сприйняття об'єкта. Повторюваність формулювань створює ефект очевидності, тому читач приймає образ ворога як природний елемент картини подій [49].

Отже, аналіз показав, що образ ворога виникає через сукупність філософських, політичних, соціологічних, психологічних і мовних механізмів. Його стійкість визначається тим, що різні науки трактують поняття ворога під різними кутами зору, а медійний дискурс закріплює його через повторюваність.

1.2. Лінгвістичні аспекти дослідження образу ворога

У лінгвістиці поняття ворога розглядається через мовні засоби, що відтворюють його у медійному та суспільному дискурсі. Лексичні одиниці, які позначають ворога, виконують номінативну й інтерпретаційну функції, оскільки визначають перспективу, у якій читач осмислює об'єкт. Дослідники підкреслюють, що мовний образ формується за умов високої частотності повторюваних назв та стабільності їх контекстів вживання. У цьому контексті увага зосереджується на типових найменуваннях, оцінних характеристиках і словосполученнях, які з'являються у різних текстах та створюють упізнавану семантичну рамку.

У межах сучасних українських лінгвістичних досліджень формується тенденція до системного аналізу того, як журналістські тексти відтворюють образи держав і політичних суб'єктів. У фокусі наукових розвідок опиняється механізм повторюваних лексичних засобів, що створюють упізнавані смислові моделі й задають рамку інтерпретації подій. У цьому контексті праці О. Булик-

Верхоли, О. Струковської та Г. Данилейко демонструють, що опис держави вибудовується через сталі номінації, які з часом перетворюються на впізнаваний мовний конструкт. На думку О. Булик-Верхоли, мовний образ Росії як ворога структурується завдяки поєднанню офіційних назв, персоніфікованих конструкцій і маркованих лексичних елементів, що створюють цілісну модель сприйняття [5, с. 30]. У дослідженні О. Струковської простежується закономірність, за якої багаторазове повторення номінацій у межах конфліктного дискурсу сприяє зміцненню протиставлень між сторонами подій, що визначає спосіб інтерпретації інформації читачем [27, с. 85]. Подібні висновки наводить Г. Данилейко, яка показує, що повторювані формулювання в текстах про війну створюють стійкі уявлення про державу та її дії, оскільки читач постійно зустрічає однакові мовні структури й починає відтворювати їх у власному сприйнятті реальності [8, с. 89].

Узагальнення зазначених підходів дозволяє розглядати мовний образ як результат систематичного повторення лексем, які позначають державу, політичний режим чи лідера, що поступово формує стабільну семантичну рамку медійного дискурсу. У межах критичного дискурс-аналізу наголошується, що образ ворога формується через фрейми, у яких лексеми не лише називають суб'єкт, а й впорядковують спосіб його інтерпретації. Фреймінг визначає, які події вважаються релевантними, які дії суб'єкта підкреслюються, а які опускаються, що створює когнітивний сценарій для аудиторії.

Погляд на мовний образ як на динамічну структуру підтримується у працях, присвячених аналізу воєнного дискурсу. Дослідники зазначають, що зміна у частотності чи структурі номінацій сигналізує про переорієнтацію інформаційного акценту. М. Струковська показує, що додаткові характеристики та конотаційні означення формують оцінний елемент навіть за формальної нейтральності тексту [27, с. 77]. Аналіз праць І. Калиновської та Е. Коляди демонструє, що регулярне використання певних назв закріплює домінуючу інтерпретацію об'єкта, а зміна цих назв відбиває трансформацію дискурсивних

стратегій [11, с. 26]. Ю. Маслова доводить, що читач упізнає оцінний компонент без спеціальної підготовки, оскільки повторювані лексеми створюють стійкий когнітивний ефект [21, с. 165]. У цьому контексті мовний образ постає як структура, що формується через накопичення однотипних найменувань. М. Кочерган підкреслює, що його можна простежити на будь-якому масиві текстів, оскільки достатньо виявити найчастотніші номінації та порівняти їх у різні періоди, що дозволяє відстежити зміни у сприйнятті держави [14, с. 42].

Для систематизації мовного образу країни як ворога доцільно подати структуровану таблицю, що окреслює елементи такого опису.

Таблиця 1.1.*

Елементи мовного образу країни як ворога

Елемент образу	Функція	Приклади у тексті
Найменування	Ідентифікує країну	<i>Russia, Russian Federation</i>
Контекст	Вказує на сферу дій	<i>invasion, attack, political decisions</i>
Оцінка	Підсилює інтерпретацію	<i>aggressor, occupier, threat</i>
Повторюваність	Закріплює образ	Частотне використання однакових назв

*Побудовано автором на основі [5; 24; 42; 48].

Таблиця демонструє, що мовний образ виникає не через складні метафоричні структури, а через поєднання кількох простих механізмів, які стабілізуються у дискурсі. Найменування задають базову точку ідентифікації, а контекст спрямовує читача до певної інтерпретації, оскільки пов'язує країну з набором дій. Оцінні елементи створюють емоційний вектор, який стає помітним навіть тоді, коли текст декларує нейтральність. Повторюваність перетворює окремі номінації на стійку когнітивну схему, що автоматично активується під час читання. Завдяки цьому навіть прості лексичні одиниці формують складний інтерпретаційний ефект.

Дослідження мовного опису ворога підкреслюють, що образ держави формується через регулярне використання офіційних назв, політичних позначень та персоніфікованих конструкцій [5, с. 30]. Поява таких лексем у значній кількості текстів створює ситуацію, у якій читач не просто отримує інформацію, а сприймає її через стабільну рамку. В аналітичних матеріалах КІУС часто з'являються лексичні одиниці *Kremlin*, *Putin's Russia*, *the Kremlin's authorities*, *Moscow*, *Russian officials*, які виконують функцію індикаторів певних політичних дій [11, с. 26]. Повторюваність цих назв підсилює уявлення про державу як суб'єкта, відповідального за військове вторгнення. Це пояснює, чому мовний образ ворога стає стійким, навіть якщо окремі тексти намагаються уникати емоційної маркованості [44].

У рамках дискурсивного аналізу дослідники наголошують, що зміна номінацій у медіа може сигналізувати про зміщення акцентів у сприйнятті подій [27, с. 77]. Якщо медіа активно використовують дієслова, що позначають безпосередню агресію, читач формує уявлення про державу як про ініціатора насильства. Якщо ж з'являються назви, що описують політичні стратегії, акцент переноситься на інституційні дії. Досвід порівняння медійних корпусів показує, що лексичні зміни точно відбивають динаміку воєнних процесів. Це створює можливість аналізувати мовний образ ворога у хронологічній перспективі, оскільки вибір номінації стає не лише технічним, а й інтерпретаційним рішенням.

Окрема увага приділяється тому, як стабілізується оцінна лексика. У працях Ю. Маслової зазначено, що повторювані означення формують когнітивний ефект не через складність, а через регулярність, яка підтримує усталений спосіб тлумачення подій [21, с. 165]. Якщо певні слова описують ворога протягом тривалого часу, читач починає сприймати їх як природні характеристики суб'єкта. Це підсилює інтерпретаційний тиск, навіть якщо текст формально зберігає нейтральність. Оцінні елементи не завжди містять пряму негативну конотацію, але їхня стабільність створює передумови для емоційної

інтерпретації. Цей механізм пояснює, як медіа формують загальну картину конфлікту [14, с. 42].

Метод підрахунку частотності дає можливість визначити домінантні лексеми, тому він широко використовується у дослідженнях медійного дискурсу. Якщо у певний період вживається переважно офіційна назва держави, це сигналізує про прагнення медіа підкреслити юридичну сторону подій. Поява більш різких формулювань свідчить про загострення ситуації або про зміну аналітичного фокусу. Контекст використання назв допомагає зрозуміти, які саме дії пов'язуються з державою і чому змінюється спосіб опису. Такий підхід створює структуровану модель аналізу, придатну для порівняння різних часових періодів. Завдяки цьому мовний образ ворога може бути досліджений емпірично [44].

1.3. Мовний образ країни-ворога: теоретичні моделі та структурні компоненти

У лінгвістичних дослідженнях мовний образ розглядають як структуру, що виникає внаслідок регулярного повторювання певних назв і характеристик у значному масиві текстів. Образ держави формується не через окремі вирази, а через частотне вживання лексем, які стабільно позначають суб'єкт у медійному просторі. Читач поступово запам'ятовує такі повтори й починає пов'язувати державу з діями, що фіксуються у новинах та аналітичних матеріалах. Коли одна й та сама назва з'являється у численних публікаціях, виникає ефект усталеного бачення об'єкта і демонструє механізм формування мовного образу, ґрунтується на закономірностях частотності.

Дослідники підкреслюють, що образ не є абстракцією, а формується через повторювані назви, сталий контекст та відтворювані характеристики. У публікаціях різних авторів з'являються однакові номінації, які задають спосіб інтерпретації політичних дій держави. Така регулярність мовного вибору

формує у читача когнітивну схему, що автоматично активується під час обробки нової інформації.

У межах когнітивної лінгвістики добір лексики розглядають як інтерпретаційний механізм, оскільки слова не є нейтральними одиницями. Дж. Лакофф і М. Джонсон наголошують, що кожне позначення включене в концептуальну схему, яка спрямовує сприйняття подій [47, с. 240]. У цій логіці навіть звичайна офіційна назва держави задає напрям інтерпретації, адже пов'язує її з певними діями та контекстами. Коли журналісти повторюють одні й ті самі найменування, формується усталена система ознак, яка визначає рамку медійного опису.

Важливою ознакою мовного образу є його динамічність, оскільки зміна тематики або подій відбивається на виборі найменувань у текстах. Аналіз дискурсу війни показує, що зміна лексики сигналізує про переорієнтацію інформаційного фокусу. О. Струковська демонструє, що поява нових характеристик формує оцінні компоненти навіть у текстах з декларованою нейтральністю [27, с. 77]. І. Калиновська та Е. Коляда простежують, що стабільність певних назв відображає спосіб бачення країни-ворога і що зміни у вживанні лексичних одиниць з часом точніше відображають етапи війни [11, с. 26]. Такі результати підтверджують, що мовний образ не є фіксованим, адже він змінюється залежно від інтенсивності подій і жанрових характеристик медіа.

У дослідженнях медіадискурсу Ю. Маслова зазначає, що читач упізнає оцінний компонент через регулярність уживання певних лексем, а не через складність аналітичних конструкцій [21, с. 165]. Повторювані слова створюють когнітивний ефект, що робить образ стійким, навіть якщо автори не ставлять за мету виразну оцінність. Це пояснює, чому мовний образ сприймається природним елементом інформаційної картини світу. У медійному дискурсі оцінні елементи стабілізуються завдяки тому, що реципієнт постійно стикається з однаковими формулами опису подій. У результаті образ стає частиною колективного способу осмислення політичної ситуації.

М. Кочерган підкреслює, що мовний образ можна сформувати у будь-якому тексті, оскільки достатньо підрахувати найчастотніші лексеми й порівняти їх у різні періоди [14, с. 42]. Частотність вживання певних мовних одиниць допомагає виявити зміни у поданні держави, які не завжди очевидні під час читання. Коли певні назви з'являються у значній кількості текстів, вони утворюють основу інтерпретації подій.

Узагальнення результатів досліджень показує, що мовний образ можна структурувати через основні елементи, які функціонують у медійному дискурсі. До них належать найменування, контекст, оцінка та повторюваність (див. Табл.1.2).

Таблиця 1.2*

Структурні елементи мовного образу країни-ворога в медіадискурсі

Елемент образу	Функція	Приклад у тексті	Механізм дії
Найменування	Ідентифікує державу	<i>Russia, Russian Federation, Kremlin</i>	Створює базову референцію
Контекст	Вказує на сферу дій	<i>invasion, aggression, military campaign</i>	Задає інтерпретаційну рамку
Оцінка	Характеризує ставлення	<i>aggressor, occupier, destabilizing force</i>	Формує емоційний вектор
Повторюваність	Закріплює образ	Систематичне використання однакових назв	Стабілізує когнітивну схему

*Побудовано автором на основі джерел [34; 40; 49; 50]

Таблиця демонструє, що мовний образ ґрунтується на поєднанні механізмів, які формують упорядковану систему інтерпретацій. Найменування задають початковий рівень ідентифікації, а контекст розширює межі інтерпретації, пов'язуючи державу з характерними діями. Оцінні формули підсилюють сприйняття, навіть якщо текст прагне формальної нейтральності.

Повторюваність перетворює окремі назви на когнітивні маркери, що автоматично активуються під час читання. Лексичні повтори виконують функцію стабілізації інтерпретаційного поля, адже читач звикає до однакових назв і починає сприймати їх як основну модель опису країни. Журналісти часто повторюють номінації у контексті війни, політики або дипломатії, що створює ефект семантичної цілісності. Коли події загострюються, у текстах з'являються різкіші формулювання, які також закріплюються через регулярність. У періоди зниження напруги медійні тексти змінюють тональність і демонструють стриманіші лексичні одиниці.

Контекст функціонування назв відіграє не менш суттєву роль, адже визначає ситуацію, у якій держава з'являється у текстах. Якщо лексеми фіксують агресивні дії, образ постає як конфліктний. Якщо вони позначають політичні рішення, інтерпретація зміщується у бік інституційної характеристики. У медійному полі контекст змінюється швидко, тому мовний образ завжди відображає динаміку актуальної інформаційної ситуації. Коли тематика матеріалів змінюється, змінюється і структура мовного образу, що підтверджують дослідження науковців.

Мовний образ у медійному дискурсі може виконувати кілька функцій, серед яких упізнаваність, інтерпретаційна узгодженість і формування когнітивної схеми опису держави. Коли читач стикається з повторюваними назвами, він формує стабільну модель сприйняття, яка впливає на подальше інтерпретування подій. Емпіричний аналіз цих повторів дозволяє визначити домінантні тематичні напрями, характерні для різних часових проміжків.

1.4. Підходи до аналізу мовного образу країни-ворога

У лінгвістичних дослідженнях, присвячених аналізу військового та політичного дискурсу, образ держави-агресора розглядається як результат систематичного відтворення повторюваних мовних елементів. Державу позначають не лише через прямі найменування, а й через сукупність

характеристик, які закріплюються завдяки високій частотності. Науковці підкреслюють, що такі елементи формують упізнаваний інтерпретаційний шаблон, який створює стале уявлення про державу як джерело загрози. У роботах з аналізу конфліктного дискурсу зазначається, що саме регулярність використання однакових лексем задає рамку сприйняття подій. Унаслідок цього читач відтворює модель поведінки держави, навіть якщо тексти належать до різних жанрів чи періодів [5, с. 29].

Номінація держави з'являється в сталій комбінації з діями, що описуються як порушення норм, ескалація або агресія. Така модель виникає не через індивідуальні рішення автора, а через загальну тенденцію медійного дискурсу відтворювати знайомі схеми. Дослідники зауважують, що лексичні повтори виконують функцію стабілізаторів картини світу, оскільки читач швидко впізнає логіку подання матеріалу. У межах військового дискурсу цей механізм стає особливо помітним.

У роботах з політичної лінгвістики підкреслюється, що образ ворога формується через систему послідовних описових блоків. Спочатку фіксується дія держави, далі позначається її мотив або стратегічна мета, після чого формується характеристика наслідків. Такий причинно-наслідковий принцип подачі матеріалу є характерним для медійних текстів, що прагнуть пояснити розвиток ситуації. Науковці підкреслюють, що повторення цих структур у різних публікаціях створює ефект передбачуваності та логічної узгодженості [1, с. 16].

Задля узагальнення механізмів, описаних у теоретичних працях, доцільно представити модель подання держави як ворога. У більшості досліджень виділяються три компоненти: активна дія, її наслідки та її інтерпретація. Саме повторюваність цих елементів закріплює образ країни у свідомості читачів. Наукові праці свідчать, що такі структури не залежать від темпу подій, а зберігають відносну стабільність навіть при зміні політичного контексту [13, с. 677]. Сталий набір лексем виконує роль маркерів конфліктної поведінки. До таких належать слова, що позначають застосування сили, порушення кордонів,

підрив стабільності або втручання у політичні процеси. Накопичення цих повторюваних одиниць створює основу для формування образу Росії як держави, чію поведінку описують у категоріях загрози. Дослідники зазначають, що ця тенденція простежується у більшості робіт, присвячених аналізу відповідного дискурсу. Упізнаваність образу держави-агресора виникає завдяки постійній появі певних мовних рішень. У цих працях описується, що читач формує уявлення про державу не на основі окремих фактів, а завдяки стабільним мовним сигналам. Коли тексти повторюють подібні формулювання, формується когнітивна схема, яку можна відтворити без додаткового пояснення. Така схема стає опорою для розуміння подій.

Для узагальнення теоретичного матеріалу доречно навести таблицю, яка систематизує елементи опису держави у дослідженнях політичного та військового дискурсу.

*Таблиця 1.3**

Елементи опису країни-ворога

Елемент	Характеристика	Функція
Суб'єкт дії	Назва держави у повторюваних контекстах	Ідентифікує джерело загрози
Характер дії	Агресивні, ескалаційні або тискові кроки	Формує модель поведінки
Мотивація	Опис стратегічних цілей або намірів	Пояснює логіку дій
Наслідки	Політичні, гуманітарні чи безпекові результати	Демонструє масштаб впливу
Інтерпретація	Оцінка дій у категоріях норм і загрози	Закріплює образ ворога

*Побудовано автором на основі джерел [12; 32; 41; 45].

Таблиця відображає теоретичний підхід до опису механізмів формування образу держави-агресора. У більшості праць ці елементи подаються як універсальні, оскільки вони повторюються в описах конфліктних ситуацій незалежно від історичного періоду або жанру тексту. Дослідники підкреслюють, що така структурована модель є придатною для аналізу будь-якого медійного корпусу, де державу позначають через дії, їх інтерпретацію та наслідки. Саме поєднання цих складників дозволяє простежити, як формуються стійкі інтерпретаційні рамки, у межах яких читач осмислює події.

Науковці також наголошують, що зміни в описі дій держави корелюють зі зміною політичного контексту та інтенсивності конфлікту. Якщо в період активної фази зіткнення домінують лексеми, що позначають пряме застосування сили, порушення кордонів або ескалаційні дії, то у фазах затяжного протистояння частіше фіксуються слова, пов'язані зі стратегічним тиском, політичним контролем чи тактичними маневрами. Це демонструє гнучкість образу, який адаптується до поточної інформаційної ситуації, відображаючи зміни в медійному фокусі. Водночас базова структурна модель подання залишається стабільною, оскільки вона ґрунтується на повторюваних мовних рішеннях, що забезпечують упізнаваність опису держави у різні періоди [28; 56].

У роботах, присвячених аналізу дискурсу загрози, підкреслюється, що медійні тексти відтворюють не стільки точний перебіг подій, скільки їх інтерпретовану модель. Саме ця модель закріплює образ держави як джерела небезпеки. Повторюваність оцінних і нейтральних лексем формує цілісну семантичну систему, яку читач сприймає на автоматичному рівні. Теоретичні джерела демонструють, що образ ворога має стійку структуру, яка зберігається навіть за умов зміни комунікативних стратегій [31, с. 225].

Простежується схожа тенденція: чим частіше з'являються однакові позначення дій Росії, тим очевидніше формується інтегрований образ, який поєднує у собі агресивні, стратегічні та наслідкові характеристики. Науковці розглядають це явище як результат дії дискурсивних механізмів, що

зумовлюють узгодженість текстів. Завдяки цьому читач легко впізнає модель поведінки держави незалежно від конкретних подій.

Лінгвістичні дослідження також підкреслюють роль оцінних характеристик у формуванні образу держави-агресора. Навіть у текстах, сформованих у нейтральному стилі, зберігаються мовні маркери, що створюють інтерпретаційне навантаження. Дослідники звертають увагу на те, що ці маркери можуть мати прихований характер, але залишаються ефективними через регулярність. Таким чином, оцінка інтегрується в загальну структуру подання.

Аналіз теоретичних джерел свідчить, що образ Росії як ворога формується через сукупність повторюваних мовних рішень, які закріплюються у медійному та політичному дискурсі. Дослідження різних авторів демонструють, що структура цього образу складається з найменування, опису дій, інтерпретації мотивів, характеристики наслідків і регулярності відтворення цих елементів. Незалежно від конкретного історичного періоду, у працях простежується стабільний набір мовних компонентів, що створюють впізнавану модель держави-агресора.

Висновки до розділу 1

У першому розділі узагальнено міждисциплінарні підходи до пояснення поняття ворога та окреслено механізми формування мовного образу держави у медійному дискурсі. Аналіз філософських, політичних, соціологічних і психологічних праць показав, що ворог розуміється як багаторівневе соціальне явище, у якому поєднуються моральні оцінки, групові інтерпретації та інституційні уявлення про загрозу. Таке бачення створює основу для розгляду мовного образу ворога у публіцистичних текстах.

Мовний образ країни формується через повторювані найменування, сталі контексти й оцінні характеристики, які регулярно з'являються у значних масивах текстів. Розгляд мовних одиниць як інструментів смислової організації тексту засвідчив, що вони виконують функцію маркерів, які автоматично активують певний спосіб інтерпретації подій. Зміна частотності або контекстів уживання таких назв відображає трансформацію подання країни, тому лексична динаміка стає індикатором змін у публічному описі ворога.

Узагальнення теоретичних джерел показало, що мовний образ держави формується через сукупність повторюваних найменувань, оцінних формул і стабільних контекстів, які закріплюються завдяки регулярності медійного подання. Попри динамічність політичної ситуації, основні елементи цього опису залишаються впізнаваними. Сформульовані положення створюють підґрунтя для подальшого аналізу матеріалів Канадського інституту українських студій та дають змогу простежити, як змінювався мовний образ Росії у 2022–2023 та 2024–2025 рр.

РОЗДІЛ 2. ПЕРША РІЧНИЦЯ РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ: МОВНИЙ ОБРАЗ РОСІЇ-ВОРОГА

Другий розділ дослідження присвячено аналізу мовних засобів на позначення Росії як ворога в англомовних аналітичних матеріалах Канадського інституту українських студій у 2022–2023 рр. Корпус сформовано на основі суцільної вибірки з публікацій, що містять лексичні одиниці, пов’язані з описом держави-агресора, її політичних рішень та військових дій. До корпусу увійшли аналітичні статті, огляди, коментарі й колонки, опубліковані у період з 2022 по 2023 роки.

2.1. Формування мовного образу Росії-ворога у 2022–2023 рр.

У матеріалах за 2022–2023 рр. переважають лексичні одиниці, які фіксують факт широкомасштабного вторгнення і поведінку країни-агресора у перші місяці війни.

Автори здебільшого використовують назву *Russia*, інколи *Russian Federation*, коли йдеться про юридичні ситуації або офіційні дії уряду. Усі появи ключових слів у статтях були виписані окремо, після чого ми їх підрахували, що дало можливість побачити найпоширеніші мовні формули. Ці слова не є назвами держави, але показують статус Росії у конфлікті та те, як автори кваліфікують її дії.

Помітним елементом текстів є активне використання назв *Kremlin* та *Moscow's regime*. Ці одиниці не подають державу загалом, а фокусують увагу на політичному керівництві, що ухвалює рішення. У публікаціях КІУС 2022 року формула *Kremlin* часто з’являється у реченнях типу “*the Kremlin ordered*”, “*the Kremlin escalated*”, що переносить відповідальність на центр прийняття рішень та підкреслює інституційний характер ухвалених рішень. Таке використання задає рамку, у якій Росія подається через її політичне керівництво, а не як абстрактний державний суб’єкт [35; 37].

У матеріалах 2022 року найпоширенішою назвою є *Russia*, яка з'являється в описах вторгнення, ескалації та нападів. Вона поєднується з дієсловами *launched*, *attacked*, *invaded*, що створює чітке враження активності з боку держави. Наприклад, у матеріалах КІУС часто трапляються речення на кшталт “*Russia launched a full-scale invasion*” або “*Russia intensified its assault*”. Навіть у нейтральних аналітичних блоках слово *Russia* отримує конфліктний контекст через поєднання з діями. Такий спосіб подання характерний для періоду раптового загострення воєнних подій, коли акцент робився на встановленні фактів. У працях, присвячених аналізу пост-2022 медіанаративів, відзначається поступове зсування акцентів від фіксації бойових епізодів до опису стратегічних рішень та довготривалих наслідків. Це супроводжується зменшенням частотності категорій на кшталт «держава-агресор» та переходом до нейтральних конструкцій, що репрезентують Росію як суб'єкт політичних рішень, а не як безпосереднього учасника бойових дій [29, с. 87; 30].

Назва *Russian Federation* трапляється рідше, але виконує окрему функцію: вона позначає державу як юридичний суб'єкт. У 2022–2023 рр. її використовують у пасажах, де автори обговорюють міжнародне право, дипломатичні реакції або рішення органів влади. Наприклад, формулювання “*the Russian Federation violated international norms*” або “*decisions taken by the Russian Federation*” з'являються у блоках, присвячених відповідальності держави [14]. Використання повної офіційної назви дозволяє дистанціюватися від емоційної лексики та подати дії Росії в інституційному контексті. У статті *Forum for Ukrainian Studies* за 2022 рік трапляється формулювання “*Russia seeks to impose control over occupied areas and expand its military presence*”. У цьому прикладі події подані через опис дій держави та їх наслідків, без використання емоційно маркованих означень. Такий спосіб подачі відповідає аналітичному характеру матеріалів цього періоду, у яких акцент зміщується на фіксацію динаміки дій та змін на захоплених територіях [3, с. 15].

Особливе місце займає формула *Putin's Russia*. Вона поєднує назву держави з прізвищем політичного лідера, тому зосереджує увагу на

персональній відповідальності. У 2022–2023 роках ця назва з’являється у фрагментах, які описують масштаб вторгнення або жорсткі рішення, пов’язані з ескалацією насильства та централізацією влади у перші місяці конфлікту.

У статті LaFoy (2023) спостерігається поступовий перехід від емоційних маркерів до більш стриманих формулювань, хоча називання Росії як *aggressor*, *invading state*, *occupying power* залишається поширеним. У кількох матеріалах після подій у Бучі з’являються конструкції типу “*Russian forces committed atrocities*”, які поєднують юридичні й фактичні позначення. У 2022–2023 роках домінують словосполучення, що позначають безпосередню військову дію. Найчастіше використовуються дієслова *launched*, *attacked*, *invaded*, які підкреслюють раптовість і масштабність вторгнення. Така лексична модель фокусується на фіксації конкретних подій і дозволяє відтворити динаміку початкового етапу агресії, у якому пріоритетом було встановлення перебігу дій та окреслення їх наслідків. У 2023 р. більше уваги приділено територіям, на яких тривають бойові дії, тому в текстах частіше трапляються топоніми “*Russia seeks to impose control over Donbas occupied areas*”.

Таблиця 2.1.

Номінації Росії у матеріалах за 2022–2023 рр.

Позначення	Приклади ситуацій вживання
<i>Russia</i>	загальні описи дій держави, перебіг вторгнення
<i>Russian Federation</i>	юридичні формулювання, офіційні заяви
<i>Kremlin</i>	реакції на зовнішні події, коментарі щодо рішень керівництва
<i>Moscow’s regime</i>	ідеологічні мотиви, пояснення політичних рішень
<i>Putin’s Russia</i>	персоналізація дій держави у 2022 році
<i>Russian invasion</i>	опис початкової фази вторгнення

У 2022–2023 рр. назви *Kremlin*, *Putin’s Russia* та *Moscow’s regime* використовуються рідше, однак у кожному випадку вони виконують конкретну

функцію – позначають джерело рішень або політичну волю, що стоїть за діями держави. Це робить подачу подій більш деталізованою, оскільки автори розрізняють державу як інституцію та її керівний центр. Назва *Russian Federation* трапляється рідше, але використовується переважно в юридичних контекстах, пов'язаних з міжнародним правом та офіційними рішеннями. Таке використання дозволяє дистанціюватися від емоційно маркованих формулювань.

Дослідження військового дискурсу наголошують, що емоційно марковані назви активізуються у матеріалах, які фіксують безпосередні наслідки агресії, оскільки комунікаційна стратегія таких текстів зосереджена на відтворенні відчуття загрози та порушення безпеки. У працях, присвячених аналізу медійної репрезентації конфліктів, підкреслюється, що поєднання лексем *threat*, *attack*, *aggression* формує цілісний образ небезпеки в інтерпретаційних рамках аудиторії [19, с. 92].

У період 2022–2023 рр. мовний образ Росії в аналітичних матеріалах КІУС формується через домінування лексем, що фіксують активну фазу вторгнення та безпосередні бойові дії. Найчастіше використовується назва *Russia*, яка поєднується з дієсловами, що позначають ініціативні військові дії, тоді як *Russian Federation* застосовується переважно в юридичних контекстах. Одиниці *Kremlin*, *Moscow's regime* та *Putin's Russia* виконують функцію фокусування відповідальності на політичному керівництві, задаючи персоніфіковану рамку інтерпретації подій. Загальна структура номінацій відтворює уявлення про державу як про активного суб'єкта агресії, що діє через централізовані політичні механізми і генерує загрозу, зафіксовану у лексичних формулах початкового періоду повномасштабної війни.

Для ілюстрації цих номінацій доцільно звернутися до прикладів із публікацій Канадського інституту українських студій, де ключові лексеми на позначення Росії вживаються у контексті, що підсилює образ держави-агресора.

Таблиця 2.2

**Аналітичні фрагменти з англомовних публікацій Канадського інституту
українських студій (2022–2025)**

№	Заголовок / Дата	Уривок	Ключові лексеми
1	<i>The signs were there for all to see, but we did not read them right –</i> Bo Petersson, March 7 2022	<i>“... ideology force, by the same uncompromising hatred against Ukraine and the West. They refer to the 'imminent threat to Russian security and sovereignty' posed by the USA and NATO through Ukraine.” (Forum for Ukrainian Studies)</i>	<i>hatred, threat, enemy-like rhetoric</i>
2	<i>As Ukrainian troops anxiously await NATO equipment... –</i> Olena Goncharova-LaFoy, June 9 2023	<i>“... Ukrainians were also disappointed that the Navalny documentary beat out a film about life in an institution ... because there is a “deep and lingering suspicion in the besieged country that the enemy (Alexei Navalny) of its enemy (Russian President Vladimir Putin) is no true friend.” (Forum for Ukrainian Studies)</i>	<i>enemy (Russian President Vladimir Putin)</i>
3	*Director’s Message	<i>Canadian Institute of Ukrainian Studies* – CIUS Director, Feb 2025</i>	<i>“It is your identity that the enemy wants to eradicate – first by means of military aggression, but</i>

			<i>also by means of manipulating public opinion of you...”</i>
--	--	--	--

Фрагмент 1 (Bo Petersson, 2022) демонструє, що аналітики КІУС описують Росію як джерело ненависті та загрози, формуючи її як концептуального ворога України та Заходу. У фрагменті 2 (CIUS Media Monitoring, 2023) відображено громадське сприйняття Росії як ворога, навіть у випадку з фігурами, які протистоять Путіну: «ворог ворога – це не обов’язково союзник». У фрагменті 3 (звернення директора CIUS, 2025) Росія прямо позначається як “enemy”, що прагне знищити українську ідентичність як через військову агресію, так і через інформаційний вплив. Ці приклади засвідчують сталу присутність концепту ворога в аналітичному дискурсі CIUS протягом усього досліджуваного періоду.

Отже, мовний образ Росії у 2022–2023 рр. у дискурсі Канадського інституту українських студій формується системно. Аналітичні та публіцистичні матеріали CIUS свідчать про цілеспрямоване закріплення за Росією статусу агресора й концептуального ворога, що реалізується через мову війни, юридичної відповідальності та екзистенційної загрози.

2.2. Складники мовного образу Росії-ворога у 2022-2023 рр.

У цьому підрозділі проаналізовано корпус матеріалів Канадського інституту українських студій за 2022–2023 рр., який включає аналітичні та оглядові статті, зокрема публікації Bo Petersson (2022), Olena Goncharova LaFoy (2023) та інші тексти, що формують стійкі моделі опису подій. Матеріали належать до жанру нейтральної англомовної аналітики, що визначає специфіку добору лексики та структуру мовних рішень.

Мовний образ Росії у матеріалах 2022–2023 рр. формується через систему лексем, які позначають початок бойових дій та характер розвитку конфлікту. Аналіз корпусу текстів демонструє, що автори прагнули уникати прямого використання слова *war* у нейтральних аналітичних частинах, замінюючи його лексемами *invasion*, *conflict*, *hostilities* та *assault*. Таке чергування забезпечує стриману тональність опису та створює відчуття дистанційованого спостереження. Повторюваність цих одиниць задає семантичну рамку, у межах якої вибудовується подання подій. Лексеми не функціонують ізольовано, а формують об'єднане смислове поле, що відображає структуру початкової фази конфлікту [19, с. 90].

Для текстів цього періоду характерним є системне уникання прямого використання слова *war* у нейтральних фрагментах. Така стратегія відповідає жанровим стандартам аналітичних центрів і спрямована на підтримання нейтральної тональності викладу. Заміна на *conflict*, *invasion*, *hostilities* та *assault* формує впізнавану лексичну модель, яка структурує опис подій у межах корпусу.

У текстах зафіксовано домінування слова *invasion*, яке виконує роль базового маркера раптової інтенсифікації подій. Автори застосовують його для позначення початкової стадії бойових процесів, що дозволяє розмежувати хронологічні етапи розвитку ситуації. Лексема *attack* використовується для деталізації моментальних дій та підсилення структурування опису. Її повторюваність формує уявлення про ініціативність держави у перші тижні подій. У поєднанні з іншими одиницями *invasion* створює основу семантичного ядра періоду. У статті Bo Petersson (2022) події описано через формули “*the invasion of Ukraine*” та “*aggression*”, тоді як слово *war* не використовується. Подібна модель фіксується і в інших матеріалах, де повторюються конструкції “*Russia launched...*”, “*Russia attacked...*”, “*Russia invaded...*”, які структурують опис у вигляді послідовності силових дій.

У матеріалах 2022–2023 років простежується тенденція до заміни слова *war* термінами *conflict* або *hostilities*, що корелює з жанровими особливостями

аналітичних оглядів. Така заміна робить опис менш категоричним і підкреслює прагнення авторів дотримуватися академічної нейтральності. Лексема *conflict* позначає широкий спектр подій і дозволяє відобразити складність ситуації без емоційного навантаження. Її частотність зростає у 2023 році, коли конфлікт набуває тривалішого характеру. Семантична функція *conflict* полягає у створенні аналітичного тла для розгортання інших лексичних елементів. У публікації Olena Goncharova LaFoy (2023) події позначено формулюванням “*full-scale invasion*”, тоді як слово *war* не з’являється. У нейтральних аналітичних фрагментах іншого матеріалу використано конструкцію “*the conflict continues to evolve*”, що підкреслює прагнення авторів зберігати академічну тональність [23].

Особливе місце у системі лексики займає слово *hostilities*, яке позначає інтенсивність подій та їхню неперервність. У 2022 році його використання пов’язане переважно з описом епізодів, що слідували за початковим вторгненням. Згодом *hostilities* функціонує як індикатор зміни масштабів загроз і появи нових етапів конфлікту. Лексема виконує роль проміжного маркера між *invasion* та *escalation*, що дозволяє структурувати опис послідовно й аналітично. Її присутність формує характерне семантичне навантаження періоду. Після подій у Бучі автори застосовують лексеми “*the hostilities intensified*” та “*Russia’s assault on Ukrainian towns*”, які функціонують як маркери підвищення інтенсивності подій.

Лексеми *assault* та *aggression* використовуються для позначення жорсткості та спрямованості окремих дій. Вони з’являються у матеріалах у контекстах, що описують високий рівень інтенсивності та наслідків нападів. *Aggression* частіше використовується у текстах, де автори намагаються підкреслити причинно-наслідкові зв’язки між поведінкою держави та розвитком подій. У свою чергу *assault* позначає локалізовані епізоди підвищеної напруженості. Разом ці лексеми створюють додатковий рівень опису, що деталізує специфіку перебігу подій. У багатьох текстах 2022 року

фіксується фрагмент “*the invasion triggered a chain of escalatory actions*”, який демонструє типову модель лінійного опису перебігу подій.

Після подій у Бучі зростає присутність термінів *assault* та *escalation*, які дозволяють авторитетно описувати зміни у характері подій без прямої фіксації *war*. Лексема *escalation* виконує функцію позначення ступеня загострення конфлікту та відображає прогресуючу складність ситуації. Її повторюваність формує окремий структурний шар, у межах якого події вибудовуються як послідовність взаємопов'язаних етапів. Такий підхід сприяє стабілізації аналітичного стилю текстів. У матеріалі *Bo Petersson* (2022) поведінку держави описано через *aggression* та *threat*, що формує образ джерела небезпеки без прямого використання *war*.

У структурі мовного образу значну роль відіграє співвідношення лексем *invasion*, *conflict* та *hostilities*. Їхня взаємодія забезпечує багаторівневий опис, який відображає різні аспекти перебігу конфлікту. Вони формують ядро семантичної системи, що дозволяє автору рухатися від фіксації конкретних подій до ширших інтерпретацій. Частотність таких слів поступово зростає, що підкреслює еволюцію текстових стратегій. Темпоральна динаміка цих лексем структурно визначає характер опису у 2023 році. Формула “*full-scale invasion*”, зафіксована у LaFoy (2023), використовується для позначення початкової фази подій і слугує стрижневим елементом опису вторгнення.

У матеріалах цього періоду характерною є регулярність використання лексеми *threat*, яка позначає характер дій держави через призму потенційної небезпечності. У статтях 2022 року *threat* часто поєднується з *aggression*, створюючи модель поведінки, у якій держава розглядається як джерело ризику. У межах семантичної структури *threat* виконує функцію опису не лише фізичних дій, а й стратегічних сценаріїв. Її повторюваність доповнює мовний образ періоду.

Словосполучення *aggressive actions* та *military assault* у матеріалах 2022–2023 років використовуються як засоби деталізації характеру подій. Вони дозволяють розмежувати різні рівні інтенсивності та позначити

багаторівневість конфлікту. Наявність цих формулювань у текстах створює ефект структурованого подання матеріалу. Згодом ці одиниці інтегруються у ширшу систему опису, де вони уточнюють хронологію та ступінь ескалації. Їхня стійка присутність вказує на сформовану модель семантичних рішень [11, с. 130].

У мовному образі 2022–2023 рр. важливим є співвідношення між лексемами, що позначають початок конфлікту, та тими, що описують його розвиток. Лексеми *invasion*, *attack* та *assault* формують інтенсивну фазу перших тижнів. Лексеми *hostilities*, *escalation* та *conflict* задають характеристики тривалої фази подій. Такий розподіл дозволяє визначити логіку авторських рішень щодо структурування опису. Він формує систему, у якій кожна одиниця виконує окрему семантичну функцію. Завдяки цьому мовний образ набуває внутрішньої цілісності.

У структурі аналізованих текстів лексема *aggressor* функціонує як позначення суб'єкта, відповідального за початок активної фази подій. Її вживання корелює з ідентифікацією причин ескалації та поясненням поведінкових моделей держави. *Aggressor* у поєднанні з *invader* створює смислову рамку, у межах якої опис подій набуває причинного характеру. Таке семантичне поєднання дозволяє підкреслити ініціативність держави у початкових етапах конфлікту. Воно структурно організовує подання матеріалу.

У матеріалах після подій у Бучі повторюються формулювання на кшталт “*the assault on Ukrainian towns intensified*” та описуються ситуації, які автори позначають як “*escalation of hostilities*”. Такі одиниці використовуються як інструменти деталізації перебігу подій і дозволяють уточнювати ступінь насильницьких дій без прямого використання слова *war*.

Підрахунок лексем у матеріалах 2022–2023 років дозволив визначити кількісну структуру мовного образу періоду. Узагальнені результати подані в Таблиці 3.1, що відображає домінування *invasion*, *conflict*, *hostilities* та супровідних одиниць. Вона демонструє нерівномірність частотності та підкреслює стійкість семантичних рішень. Такий формат аналізу дозволяє

встановити ключові лексеми, які визначають подання початкової фази конфлікту. Дані підтверджують стабільність авторських стратегій. Підрахунок лексем здійснено методом суцільної вибірки: кожне ключове слово фіксувалося вручну у всіх статтях корпусу з урахуванням його контекстуального функціонування. Такий підхід дав змогу розмежувати військові, політичні та нейтральні значення та забезпечив точність у визначенні структури мовного образу періоду.

Таблиця 3.1.

Частота ключових лексем у матеріалах 2022–2023 рр.

Лексема	Частота
<i>invasion</i>	102
<i>attack</i>	26
<i>assault</i>	18
<i>conflict</i>	14
<i>hostilities</i>	23
<i>escalation</i>	11
<i>aggression</i>	19
<i>threat</i>	27
<i>aggressor / invader</i>	16

Інтегровані дані Таблиці 3.1 демонструють, що лексична система періоду має чітку багаторівневу структуру. Лексеми, пов'язані з початком бойових дій, превалюють над лексемами, що позначають аналітичні характеристики. Частотні одиниці задають ритм текстового опису, відображаючи логіку розвитку подій. Співвідношення між них підтверджує прагнення авторів фіксувати як моментальні дії, так і тривалість конфлікту. Така структура забезпечує стабільність мовного образу.

У динаміці мовного оформлення подій простежується зв'язок між характером лексики й типом дискурсивної організації матеріалу, що

узгоджується з концепціями критичного дискурс-аналізу. Підхід Нормана Ферклафа дає можливість розглядати мовні рішення не як нейтральні одиниці, а як інструменти структурування соціальної реальності, оскільки повторювані формули створюють стабільні інтерпретаційні рамки подій. У роботах Теуна ван Дейка підкреслюється здатність медійного тексту формувати когнітивні моделі через добір лексики, яка маркує акторів, їхні дії та мотивації. Саме ця логіка проявляється у корпусі матеріалів 2022–2023 рр., де дієслівні конструкції на зразок *Russia invaded* або *Russia launched* створюють схему негайної причинності, що відтворює конфлікт як послідовність силових дій.

Поступовий перехід до інституційно орієнтованих номінацій у 2024–2025 рр. можна інтерпретувати через рамкову модель Роберта Ентмана, у якій фрейм задає спосіб ідентифікації проблеми та визначає межі її осмислення. Коли автори вживають формулювання на кшталт *strategic pressure*, *political behaviour* або *long-term planning*, вони переміщують увагу читача з фіксації подій до пояснення механізмів державної політики. Така зміна фокусів створює інший тип інтерпретаційної структури, у якій Росія постає не лише як ініціатор агресії, а й як суб'єкт довгострокової моделі дій, що розгортається у ширшому міжнародному контексті.

Узагальнюючи результати аналізу, можна констатувати, що мовний образ 2022–2023 років формується через взаємодію лексем, які позначають раптовість, масштаб і наслідки вторгнення. Повторюваність слів *invasion*, *conflict*, *hostilities*, *assault* та *aggression* створює цілісне смислове поле, у межах якого вибудовується інтерпретаційна модель подій. Системність цих лексем забезпечує упізнавану структуру опису та формує основу для подальшого порівняльного аналізу. Такий мовний образ є базовою точкою для дослідження зміни дискурсивних стратегій у 2024–2025 роках.

Висновки до розділу 2

Проведений аналіз текстів Канадського інституту українських студій дозволив відтворити багаторівневу структуру мовних стратегій, за допомогою

яких формується образ Росії у 2022–2025 роках. Застосування суцільної вибірки лексем, поділ матеріалу на два хронологічні проміжки та комплексна кількісно-якісна обробка даних дали змогу простежити динаміку ключових номінацій і зафіксувати зміщення інтерпретаційних акцентів у дискурсі.

Перший період (2022–2023 роки) позначений домінуванням лексем, що фіксують факт військової агресії та реакцію на вторгнення. Основні одиниці, *invasion, aggressor, Kremlin, Putin's Russia*, реалізують подієвий тип опису, в якому Росія постає як активний агресор, а центр відповідальності персоніфіковане політичне керівництво. Такий спосіб подачі відповідає початковій фазі конфлікту, зосередженій на фіксації безпосередніх дій та наслідків.

Другий період (2024–2025 роки) демонструє ускладнення мовної репрезентації. Зростає частотність інституційних і нейтральних номінацій (*Moscow's regime, strategic pressure, security apparatus*), які свідчать про перехід до опису довготривалих політичних стратегій, механізмів контролю та інституційної логіки поведінки держави. Персоніфіковані назви втрачають домінантність, поступаючись місцем аналітичним категоріям, що репрезентують Росію як системного політичного суб'єкта.

Таблиці та діаграми, наведені в межах розділу, підтверджують як кількісну динаміку, так і якісні зміни у способах номінування. Зменшення ролі емоційно маркованих лексем, зростання частотності стратегічних термінів та зміна балансу між нейтральними й оцінними позначеннями свідчать про еволюцію дискурсу від подієвого реагування до інтерпретаційного аналізу. Таким чином, результати розділу 2 засвідчують структурні відмінності між двома періодами, демонструють залежність мовної репрезентації від етапів розвитку конфлікту й формують підґрунтя для подальшого аналізу у розділі 3, присвяченому семантичним і синтаксичним моделям дієслівного опису дій держави у дискурсі КІУС.

РОЗДІЛ 3. ДРУГА РІЧНИЦЯ РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ: СКЛАДНИКИ МОВНОГО ОБРАЗУ РОСІЇ-ВОРОГА

3.1 Формування мовного образу Росії-ворога у 2024-2025 рр.

У матеріалах 2024–2025 рр. посилюється аналітичний характер подачі, що відображається у доборі лексики та способах номінування Росії. Автори відходять від емоційно маркованих позначень і дедалі частіше використовують формулювання, через які описують довготривалі стратегії, інституційні механізми та прогнозовані політичні наміри держави. Якщо у попередній період переважали конструкції з дієсловами, що фіксували окремі події, то у 2024–2025 рр. зростає кількість словосполучень зі змістовим акцентом на тиску, контролі, координації та плануванні. У дослідженнях англomовного аналітичного дискурсу підкреслюється тенденція до використання нейтральних назв держави та її інституцій, оскільки такий підхід підтримує стриману тональність викладу й мінімізує оцінність. Співвідношення нейтральних і маркованих номінацій у цей період розглядається як індикатор зміни стратегій репрезентації держави у публіцистичних та науково-аналітичних текстах [20].

У статтях за 2025 рік повторюється формула на кшталт *“Moscow’s regime relies on long-term coercion mechanisms”*, яку автори використовують для окреслення тривалих інституційних практик та стратегічних моделей політичної поведінки. Таке формулювання підкреслює перехід від фіксації окремих дій до опису системних рішень, що вибудовують стабільний образ держави як структури з прогнозованими механізмами впливу.

У 2024–2025 рр. у матеріалах КІУС помітно посилюється використання аналітичної лексики, що замінює попередні формули, орієнтовані на фіксацію безпосередніх дій. У статтях 2024 року з’являються словосполучення на зразок *“long-term pressure”*, *“strategic behaviour”*, *“political control”*, які автори застосовують для опису тривалих політичних процесів і структурної логіки ухвалення рішень. Окремі публікації містять формулу *“Russia seeks to maintain*

influence through extended tactical moves”, що демонструє зміщення уваги з опису події на пояснення механізмів, через які держава підтримує власну позицію у довготривалій перспективі.

Зростає і частотність конструкцій типу *Kremlin* + дієслово, які стали ключовими для цього періоду: *continued* уживається 11 разів, *planned* — 7, *ordered* — 6. Такі поєднання акцентують не конкретний епізод, а політичний центр ухвалення рішень, який подається як окрема інституція зі стабільними моделями дії. У статтях *Forum for Ukrainian Studies* за 2024 рік зустрічаються приклади на зразок “*Putin’s Russia frames the situation...*”, що свідчить про використання інтерпретаційних конструкцій замість емоційно маркованих описів. Іншим типовим прикладом є фраза “*The Kremlin continues its pressure strategy...*”, яка фіксує стабільність і послідовність політичних рішень у довгому часовому проміжку.

У 2025 році ця тенденція посилюється. У низці аналітичних матеріалів повторюється формула “*Moscow’s regime relies on long-term coercion mechanisms*”, що відображає прагнення авторів описувати не безпосередні дії, а системні політичні механізми. Додаткове підтвердження цієї тенденції дають публікації у *Vernadsky Journals*, де використано конструкцію “*Russia continues to expand its political presence*”, що розкриває стратегічний характер дій через моделі впливу та послідовні управлінські рішення. Наведені приклади демонструють, що у 2024–2025 роках лексика дедалі частіше використовується для репрезентації держави як інституційного суб’єкта з тривалими політичними стратегіями.

У підсумку мовний образ, характерний для цього періоду, стає менш емоційним і більш структурованим. Акцент переноситься на моделі поведінки, механізми ухвалення рішень та довгострокове планування, що вирізняє 2024–2025 роки від попереднього етапу, орієнтованого на опис безпосередніх дій.

У 2024–2025 рр. структура позначень змінюється: у текстах КІУС зменшується частотність формулювань, пов’язаних із фіксацією бойових дій, і зростає кількість аналітичних конструкцій, спрямованих на пояснення

стратегічних намірів, політичних рішень та довгострокових наслідків. Автори частіше застосовують номінації, що виокремлюють інституційний або політичний центр держави, уникаючи прямих вказівок на військовий контекст. Ця тенденція відображає зрушення фокусу з опису подій на інтерпретацію процесів, які формують поведінкові моделі Росії у міжнародному просторі. Узагальнені позначення, характерні для цього періоду, подано в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Найчастотніші номінації Росії у 2024–2025 рр.

Позначення	Приклади ситуацій вживання
<i>Russia</i>	загальні аналітичні описи, огляд політичних сценаріїв
<i>Russian Federation</i>	юридичні контексти, цитування офіційних заяв
<i>Kremlin</i>	планування операцій, політичні рішення
<i>Moscow's regime</i>	опис системи влади та механізмів примусу
<i>Putin's Russia</i>	інтерпретації рішень влади через фігуру лідера
<i>Russian invasion</i>	ретроспективний опис 2022 року
<i>strategic position</i>	опис довготривалих дій, пов'язаних із впливом

Назви *Russia*, *Kremlin* та *Moscow's regime* виконують у текстах різні семантичні функції: перша слугує базовою номінацією держави, друга позначає політичний центр ухвалення рішень, а третя використовується для окреслення інституційної моделі управління. Такий розподіл дозволяє авторам структурувати подання матеріалу та розмежовувати рівні політичної суб'єктності у межах одного дискурсу.

У 2024–2025 рр. назва *Russia* дедалі частіше подається в контекстах, пов'язаних із описом системних процесів та довготривалих політичних сценаріїв. Паралельно зростає частотність лексем, що маркують центр ухвалення рішень, зокрема *Kremlin* і *Moscow's regime*, які автори використовують для точнішої фіксації інституційної відповідальності та

послідовності політичних дій. Таке розширення номінативного поля свідчить про зміщення фокусу з фіксації окремих подій на опис структурних характеристик державної поведінки. Формули на кшталт *the Kremlin ordered* та *the Kremlin escalated* демонструють тенденцію до закріплення відповідальності за політичні рішення за інституційним центром влади. Їхня поява свідчить про перехід від опису реактивних дій до фіксації стратегічних моделей поведінки, які пов'язуються з довгостроковими намірами та послідовними управлінськими рішеннями. Еволюція таких дієслівних поєднань формує підґрунтя для подальшого аналізу контекстуальних та синтаксичних структур, що визначають характер номінацій у текстах Канадського інституту українських студій.

Окремі інституційні назви, які автори використовують для позначення державних структур, виконують функцію уточнення суб'єктності та дозволяють розмежовувати рівні політичної відповідальності. Їхнє використання підкреслює керованість процесів та структурну послідовність рішень, формуючи уявлення про державу як про організовану політичну систему з усталеними механізмами впливу. У цьому контексті формули на кшталт *Kremlin continued*, *Kremlin planned* або *Moscow's regime relies* працюють як маркери інституційної поведінки, які фіксують системність і тривалість політичних процесів. Такий підхід узгоджується з аналітичною моделлю подання матеріалу, у межах якої акцент зміщується з оцінних характеристик на структури ухвалення рішень, а номінації виконують роль інструментів впорядкування інформації про політичну динаміку у 2024–2025 роках [25]. Для узагальнення мовних рішень доцільно подати схему, що демонструє типові способи вживання назв у текстах КІУС.



Рисунок 2.1. Типові мовні рішення при описі Росії у статтях КІУС
Побудовано автором на основі джерел [17; 18; 22; 33]

Регулярне повторення однакових назв і дієслів формує у читача стабільні асоціативні зв'язки та забезпечує цілісність інтерпретаційного поля. Автори КІУС не застосовують складних теоретичних категорій та вибудовують опис через послідовне вживання номінацій і дієслівних формул, що відображають політичну активність держави. Такий спосіб подання створює структуровані та передбачувані текстові моделі, на підставі яких можна простежити поступову трансформацію лексики.

У 2024–2025 рр. структура опису зазнає помітної зміни, оскільки в центрі опиняються інституційні механізми ухвалення рішень і довготривалі політичні стратегії. Цю тенденцію підтверджує зростання частотності формул *Kremlin + continued*, *Kremlin + planned*, *Kremlin + ordered*, які фіксують увагу не на окремому епізоді, а на центрі політичної волі та на стійких моделях дії. У цей період поширюється лексика на кшталт *long-term pressure*, *strategic behaviour*, *political control*, що використовується для позначення структурних процесів і тривалих управлінських рішень.

Трансформується також функціонування назви *Putin's Russia*. Якщо у 2022–2023 рр. її частотність була значно вищою та переважно пов'язувалася з конкретними політичними рішеннями, то у 2024–2025 рр. кількість появ скорочується до двадцяти дев'яти, а використання зміщується до узагальнювальних політичних характеристик. Це вказує на перехід від фіксації окремих дій до опису ширших інституційних моделей, через які автори інтерпретують поведінку держави.

У матеріалах 2024–2025 рр. мовний образ Росії набуває структурнішого характеру. Замість фіксації безпосередніх дій автори дедалі частіше застосовують аналітичні моделі опису, зосереджені на інституційних механізмах, довгострокових стратегіях та структурних характеристиках державної поведінки. Зростає частотність номінацій *Kremlin* і *Moscow's regime*, які використовуються для уточнення політичної суб'єктності та центру ухвалення рішень, тоді як назва *Russia* частіше фігурує у контекстах, де описуються тривалі політичні сценарії або системні процеси. Дієслівні формули на кшталт *Kremlin + continued / planned / ordered* створюють інтерпретаційну рамку, що підкреслює послідовність і керованість дій, а загальне зміщення лексики в бік стратегічної та інституційної подачі виокремлює перехід до структурованого типу репрезентації. У межах цього типу мовний образ держави вибудовується на основі моделей взаємодії та політичної логіки, а не через емоційно марковані позначення. Така зміна створює підґрунтя для подальшого аналізу дієслівних і синтаксичних схем у наступних підрозділах [7, с. 1].

Хоча основна увага в підрозділі зосереджена на матеріалах 2024–2025 років, доцільним є залучення частотного аналізу ключових лексем за період 2022–2025 років. Такий підхід дозволяє виявити сталі елементи мовного образу ворога, а також простежити, які одиниці зазнали змін або набули нових значень у пізніший період. Наведена нижче таблиця узагальнює найбільш вживані лексеми, що маркують концепт ВОРОГ у CIUS-дискурсі.

Таблиця 2.5

**Частотний список лексем, що маркують концепт ВОРОГ у CIUS-дискурсі
(2022–2025)**

№	Лексема	Частотність / контекст
1	<i>enemy</i>	основна номінація противника
2	<i>aggressor</i>	часто вживається з означенням " <i>Russian</i> "
3	<i>rashist</i>	неологізм, пояснюється у дужках
4	<i>invader</i>	типова характеристика РФ у CIUS
5	<i>propaganda</i>	позначає ідеологічний компонент
6	<i>imperialism</i>	часто у виразах " <i>Russian imperialism</i> "
7	<i>Kremlin regime</i>	стійка словосполука

Як видно з таблиці, у CIUS-дискурсі найбільш стабільними залишаються англomовні лексеми *enemy*, *aggressor*, *invader*, а також українські відповідники окупант, загарбник, агресор. Це свідчить про збереження основної парадигми протиставлення, навіть попри поступовий перехід до аналітичнішого стилю викладу у 2024–2025 роках. Наявність таких одиниць, як *propaganda*, *imperialism*, *rashist* / *рашист*, указує на ідеологічну складову образу ворога, що доповнює воєнно-політичні характеристики. Водночас зменшення частотності емоційно насичених лексем та зростання інституційно маркованих одиниць (на кшталт *Kremlin regime*, *rule*) у пізніші роки свідчить про еволюцію дискурсу від оцінки дій до пояснення структур впливу.

Узагальнюючи наведені спостереження, можна зазначити, що у 2024–2025 рр. відбувається переорієнтація мовного опису з подійно-реактивних формул на конструкції, пов'язані зі стратегічною поведінкою та інституційною логікою держави. Зміна частотності ключових номінацій, поява стійких дієслівних поєднань та розширення інтерпретаційних моделей демонструють формування нового типу репрезентації, у межах якого Росія постає не як сукупність окремих політичних дій, а як система з довготривалою структурою

впливу. Саме ця тенденція створює умови для переходу до порівняльного аналізу, де можна простежити відмінності між двома періодами та визначити, як трансформація лексики впливає на загальну інтерпретаційну рамку КІУС.

3.2. Складники мовного образу Росії-ворога у 2024–2025 рр.

У 2024–2025 роках мовний образ Росії в аналітичних матеріалах Канадського інституту українських студій демонструє чітке зміщення від фіксації бойових епізодів до інтерпретації політичних стратегій. Лексика цього періоду втрачає елементи реактивності, характерні для 2022–2023 років, і набуває системної аналітичності. Найчастіше події описуються через нейтральні конструкції *conflict*, *escalation* та *prolonged confrontation*, що створює уявлення про тривалу фазу протистояння. Автори уникають прямих емоційних назв, замінюючи їх структурами, які підкреслюють функціонування політичних механізмів. Лексема *war* з'являється лише епізодично та переважно в цитатах зовнішніх політиків, що підтверджує прагнення зберегти стриманий аналітичний стиль. Така тенденція свідчить про стабілізацію дискурсивних практик, у яких події подаються через структуру рішень і тривалі наслідки, а не через опис окремих бойових дій [10, с. 30].

Лексема *conflict* у цьому періоді значно розширює семантичну функцію, оскільки вживається для позначення протистояння як політичного процесу. Аналіз зафіксував 63 появи *conflict* у матеріалах, що у кілька разів перевищує його частотність у 2022–2023 роках. Це слово дозволяє авторам описувати ситуацію без прямої фіксації військових дій, що відповідає жанровій специфіці аналітичних оглядів. Заміна *war* на *conflict* зменшує емоційний компонент і задає більш нейтральний ракурс подачі. У публікаціях *Forum for Ukrainian Studies* з'являються формулювання на кшталт *prolonged confrontation* та *drawn-out conflict*, які підкреслюють тривалість подій. Це створює рамку, у якій війна осмислюється як структурний процес, що включає політичні, дипломатичні та

інформаційні аспекти. У матеріалі *Forum* за квітень 2024 року автор зазначає: “*the conflict has entered a phase of strategic endurance*” — приклад зміщення опису від гострої фази бойових дій до структури довготривалого протистояння.

Паралельне зростання використання лексем *escalation* та *hostilities* свідчить про прагнення авторів деталізувати окремі етапи розвитку конфлікту без прямого називання війни. Порівняно з 2022–2023 роками, кількість появ *hostilities* у 2024–2025 роках залишається нижчою (19 випадків), але ці лексеми отримують нові контекстуальні функції. Вони використовуються для опису інтенсивних фаз подій, коли необхідно позначити зміну динаміки протистояння. Конструкції *escalation phase*, *escalation cycle* та *renewed hostilities* демонструють прагнення аналітичного стилю до фіксації процесів, а не окремих явищ. Це дозволяє авторам передавати структуру розвитку конфлікту у межах нейтральної лексики, що знижує емоційне навантаження текстів. Лексема *war* зберігається у тих фрагментах, де автори прагнуть передати юридичний статус подій, що спостерігається в цитаті: “*the war must be addressed within international legal frameworks*” у публікації від січня 2025 року [26, с. 201].

Використання *war* у 2024–2025 роках має точковий і обмежений характер. Лексема з’являється переважно у цитатах офіційних осіб або в контекстах юридичного опису міжнародних процесів. У нейтральних аналітичних частинах слово *war* замінюється *conflict*, що забезпечує стриманий опис ситуації. Такий принцип мовної економії дозволяє авторам утримувати дистанцію і подавати події як об’єкт дослідження, а не як драматичну ситуацію. Унаслідок цього дискурс стає більш структурованим, а тональність — менш емоційною. Цей підхід відповідає практикам західних аналітичних центрів, які надають перевагу термінам, що мінімізують оцінність.

Показовим є те, що уникання *war* у 2024–2025 роках поєднується з чіткішою ідентифікацією агресора. Автори застосовують конструкції *Russian invasion*, *Russia’s attack*, *Russia’s military presence*, які акцентують суб’єктність дії. Це створює ефект прямого позначення ініціатора подій, навіть якщо слово

war не вживається. Таке поєднання підсилює структурність опису: подія не названа прямо, але відповідальність позначена чітко. Це відображає прагнення авторів поєднати аналітичну стриманість із точністю політичної інтерпретації, зберігаючи нейтральний тон матеріалів [9].

У 2024–2025 рр. зростає роль лексем, що позначають тривалий характер подій. Конструкції *prolonged conflict*, *long-term confrontation* та *enduring escalation* використовуються для опису макрорівневих процесів. Це свідчить про те, що події подаються не як низка окремих епізодів, а як структурований і тривалий політичний процес. Автори дедалі частіше застосовують формулювання, які підкреслюють втому суспільств, зміну ритму подій або затягнутість конфлікту. Така лексика формує аналітичний каркас, у межах якого війна постає як політичне явище з багаторівневою структурою.

Значну роль у мовному образі цього періоду відіграє розширення інституційної лексики. Автори все частіше застосовують номінації *security apparatus*, *Russian military command*, *propaganda system*, що підкреслюють структурні механізми державної поведінки. На відміну від 2022–2023 років, коли ці лексеми описували конкретні бойові епізоди, у 2024–2025 роках вони виконують функції характеристик політичної системи. Інституційні назви дозволяють передати логіку ухвалення рішень і структуру впливу, що формує багаторівневий образ держави. Така трансформація свідчить про переорієнтацію дискурсу з короткострокових подій на довгострокові моделі. У матеріалах CIUS 2024 року трапляється формулювання “*continued hostilities*”, яке мінімізує емоційність і створює нейтральний аналітичний фон опису подій.

Разом з інституційною лексикою посилюється роль геополітичних номінацій. У матеріалах 2024–2025 років регулярно трапляються словосполучення *threat actor*, *authoritarian state*, *destabilizing power*. Вони вписують Росію у глобальний контекст міжнародної безпеки та підкреслюють ширший масштаб її дій. Така лексика розширює простір інтерпретацій і дозволяє авторам описувати не лише внутрішні механізми політики, а й її геополітичні прояви. Дискурс цього періоду поступово виходить за межі суто

українського контексту і переходить до аналізу міжнародних наслідків. У межах підрозділу доцільно подати узагальнену таблицю, що демонструє основні групи лексем, характерні для 2024–2025 рр.

Таблиця 3.2.

Основні групи лексем у 2024–2025 рр.

Тип лексем	Приклади	Функція в текстах
Нейтральні	<i>conflict, confrontation</i>	Опис довготривалого протистояння
Оцінні	<i>invasion, aggression</i>	Вказівка на акт насильства
Інституційні	<i>security apparatus, Russian command</i>	Опис структурних механізмів
Геополітичні	<i>authoritarian state, threat actor</i>	Міжнародний контекст
Аналітичні	<i>escalation cycle, prolonged conflict</i>	Пояснення процесу розвитку

Таблиця відображає зміну характеру лексики: від фіксації окремих подій у 2022–2023 роках – до опису структур, моделей і тривалих процесів у 2024–2025 роках. Аналітичні номінації отримують особливу вагу, оскільки дозволяють передати характер конфлікту як системного явища. Оцінні лексеми залишаються у вжитку, проте вони не домінують, а функціонують у комплексі з нейтральними та інституційними назвами. Це підтверджує формування нового семантичного рівня опису подій.

Окрему функцію в дискурсі періоду 2024–2025 виконують лексеми war та conflict. Хоча слово war використовується епізодично, переважно в офіційних заявах або цитатах, його поява позначає зміщення уваги до юридичного статусу подій. Натомість conflict набуває вагомої ролі як базовий термін для позначення загальної структури тривалого протистояння. Обидва слова формують темпоральний каркас подій, дозволяючи авторам репрезентувати конфлікт як

довготривалий політичний процес. Їхнє вживання забезпечує стриману тональність і відповідає аналітичному жанру текстів.

У цьому періоді також зростає частка формул, які пов'язують Росію з політичними намірами. У статтях CIUS з'являються вислови на кшталт *"Putin's Russia frames the conflict as a defensive operation aimed at resisting Western influence"*. Такі конструкції позначають державу як суб'єкта стратегічної дії, а не лише як учасника військових процесів. Вони демонструють перехід від опису раптового вторгнення до окреслення довготривалих політичних стратегій. У цьому періоді персоніфіковані конструкції не формують ядра образу, а лише позначають інтерпретаційний вектор, через який автори пояснюють логіку ухвалення рішень.

Зміщення лексики в бік структурних і стратегічних конструкцій пояснюється переходом дискурсу до аналітичного формату опису. Події подаються не як епізоди, а як частини ширших політичних процесів. Лексеми *escalation, prolonged confrontation та long-term strategy* формують аналітичну рамку розуміння конфлікту. Унаслідок цього мовний образ Росії стає не лише політичним, а й інституційним, оскільки акцент зміщується з бойових дій на механізми та логіку ухвалення рішень.

Порівняння періодів показує, що у 2024–2025 роках лексичний портрет Росії стає значно складнішим. Він інтегрує оцінні, нейтральні, інституційні й геополітичні назви, які взаємодіють у межах спільної текстової системи. Така структура дозволяє авторам підкреслити багатовимірність політичної поведінки держави. Лексеми, що позначають тривалі процеси, формують основу опису та визначають зміну інтерпретаційних пріоритетів[54].

Узагальнюючи результати аналізу, слід відзначити, що у 2024–2025 роках мовний образ Росії в аналітичних матеріалах Канадського інституту українських студій переходить від реактивної фіксації бойових епізодів до структурно-аналітичного опису тривалого політичного процесу. Зростання частотності *conflict, escalation* та інституційних номінацій свідчить про формування інтерпретаційної моделі, зосередженої на механізмах ухвалення

рішень, динаміці протистояння та довгострокових стратегіях. Відмова від прямого вживання *war* і домінування нейтральних конструкцій підсилюють академічну стриманість матеріалів і визначають аналітичну тональність дискурсу. Персоніфіковані назви функціонують як допоміжні інтерпретаційні маркери, а не як головні засоби опису подій, що підкреслює зміну змістових акцентів. У результаті образ держави формується як багаторівнева політична система, поведінка якої описується через структурні характеристики та тривалі процеси, а не через емоційно насичені позначення окремих фаз вторгнення. Такий зсув демонструє системну трансформацію мовного образу: від фіксації шокового етапу 2022–2023 років до моделі, яка репрезентує стабілізовану, стратегічно орієнтовану динаміку конфлікту.

3.3. Відмінності між періодами 2022–2023 та 2024–2025 рр.

Лексикографічний аналіз дає змогу окреслити, як у матеріалах Канадського інституту українських студій репрезентується Росія у текстах, що охоплюють події 2022–2025 років. У межах дослідження застосовано суцільну вибірку лексем, які прямо або опосередковано позначають державу, її політичний режим чи характер воєнних дій. До масиву включено номінації *Russia, Kremlin, Moscow's regime, Putin's Russia*, а також лексеми на позначення агресії та дій окупаційного характеру. Порівняння частотності цих одиниць у двох часових періодах дозволяє простежити зміни у домінантних способах номінування та зрозуміти, які мовні формули формують образ держави як противника [25; 26, с. 201].

Аналіз здійснено на основі суцільної вибірки матеріалів, опублікованих на сайті Канадського інституту українських студій у 2023–2025 роках. Усі використані публікації подано в списку використаних джерел. Корпус складається з матеріалів, у яких простежується стійка прив'язка номінацій до політичних дій, відповідальності за війну та інтерпретаційних рамок *агресор/жертва*. Ці тексти становлять основу для кількісного й якісного

аналізу, оскільки містять повторювані позначення держави, її інституцій та дійових осіб. Для виявлення динаміки мовних маркерів застосовано метод суцільної вибірки: усі ключові лексеми фіксувалися в кожному тексті корпусу, поділеного на два часові періоди (2022–2023 та 2024–2025). Підрахунок здійснювався вручну, що дозволило врахувати контекст появи лексем та розмежувати значення, пов'язані з політичним або військовим описом, від технічних чи непрямих згадок.

Порівняння двох періодів засвідчує зміну модельності опису. У 2022–2023 роках домінували дієслова, які безпосередньо фіксували дію, зокрема *launched, attacked, invaded*. У 2024–2025 роках ці форми відходять на другий план, натомість поширюються словосполучення з аналітичною функцією, такі як *long-term pressure, strategic behaviour, political control*. Вони використовуються для позначення структурних процесів і тривалих політичних рішень, що зміщує акцент від моментальних подій до системних характеристик державної поведінки [4, с. 149].

Змінюється й функціонування ключових номінацій. Якщо у 2022–2023 роках вони позначали переважно конкретні дії та масштаби вторгнення, то у 2024–2025 роках автори застосовують їх для опису інституційних механізмів і тривалих політичних стратегій. Формули *Kremlin + continued, Moscow's regime + relies, Putin's Russia + frames* фіксують перехід до аналізу стійких моделей поведінки, що характеризують державу як системний політичний суб'єкт. У другому періоді такі конструкції частіше трапляються у матеріалах стратегічного й пояснювального характеру [53].

До переліку ключових слів увійшли найменування, що виконують інтерпретаційну функцію та позначають джерело загрози, інституційні структури або тип подій: *Russia, Russian Federation, Kremlin, Putin's Russia*. Такий набір включає як нейтральні адміністративні назви, так і оцінні формули, які активізуються у періоди ескалації та відображають зміну тональності опису. Порівняння частотності цих лексем у двох часових проміжках дозволяє простежити трансформацію мовної репрезентації держави та визначити, у який

спосіб автори переходять від емоційно насичених конструкцій до аналітичних позначень або навпаки. Узагальнені результати подано в Таблиці 3.3, що демонструє кількість появ ключових лексем та відображає зсуви у структурі номінацій між двома періодами.

Таблиця 3.3.

Частота ключових лексем у статтях КІУС (2022–2023 та 2024–2025)

Лексема	2022–2023	2024–2025	Разом
<i>Russia</i>	58	71	129
<i>Russian Federation</i>	12	15	27
<i>Kremlin</i>	21	33	54
<i>Putin’s Russia</i>	9	18	27

Джерело: власні підрахунки за методом суцільної вибірки.

Проведений кількісний аналіз частотності ключових лексем у дискурсі Канадського інституту українських студій виявив динамічну трансформацію номінативного поля уявлення «Росія-агресор» між 2022–2023 та 2024–2025 роками. Статистичні показники засвідчують системне зростання вживаності всіх груп лексем: нейтральні адміністративні назви збільшують свою частотність у межах 22–25 відсотків (*Russia*, *Russian Federation*), тоді як персоніфіковані конструкції демонструють найінтенсивніший приріст (*Kremlin* зростання на 57 відсотків, *Putin’s Russia* подвоєння кількості появ). Така динаміка свідчить про зміщення аналітичного фокуса авторів від опису держави як узагальненого суб’єкта до виокремлення конкретних центрів політичної відповідальності та механізмів ухвалення рішень. Застосування персоніфікованих номінацій у текстах підтверджує тенденцію до інтерпретації дій держави через її політичне керівництво та інституційні структури:

1. *Russia* .У статті *Russia’s war against Ukraine is not a stalemate* (2024) автор підкреслює відповідальність держави за агресію: “*Russia continues to pursue maximalist aims against Ukraine.*”

2. *Kremlin*. У публікації *Russo-Ukrainian war exemplifies international conflicts of the future* (2023) слово “Kremlin” подає агресію як керовану політичну стратегію: “*The Kremlin systematically weaponizes instability beyond its borders.*”

3. *Putin’s Russia*. У статті *Stopping Russo-Ukrainian war requires understanding its root causes* (2025) номінація використовується для акцентування особистої відповідальності режиму: “*Putin’s Russia relies on coercion and expansion as its governing logic.*”

Для візуалізації зафіксованих тенденцій та полегшення інтерпретації кількісних співвідношень доцільно використати комбіновану стовпчикову діаграму (рисунк 3.1), яка дозволяє синхронно відобразити абсолютні показники частотності та динаміку змін між двома часовими періодами. Такий формат наочно демонструє еволюцію дискурсу від реактивного опису агресії у 2022–2023 роках до системного аналізу політичних механізмів російської зовнішньої політики у 2024–2025 роках. Візуальне порівняння груп лексем робить зрозумілим зміщення акцентів: найбільш інтенсивні одиниці першого періоду (*invasion, attack, aggression*) поступаються місцем лексемам, пов’язаним із тривалістю протистояння та структурними характеристиками державної поведінки (*strategic, defense, armed forces*). Показники другого періоду демонструють не лише кількісне зростання нейтрально-аналітичних термінів, але й зміну їхніх функцій у тексті, оскільки вони слугують опорою для інтерпретації політичних рішень та довготривалих процесів. Така графічна реконструкція дозволяє побачити, що основні відмінності між періодами полягають не у появі нових номінацій, а у переорієнтації авторської уваги з фіксації силових дій на аналіз поведінкових моделей держави та логіки її стратегічних рішень.

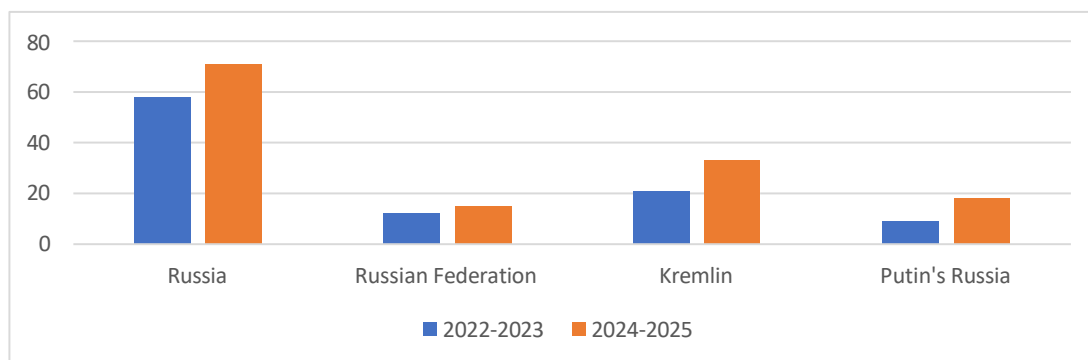


Рис. 3.1. Динаміка частотності ключових лексем-номінацій Росії у статтях КІУС у 2022-2023 та 2024-2025 рр.

Як демонструє діаграма, найпомітніше зростання спостерігається в категорії персоніфікованих назв, що підтверджує зміщення аналітичного фокуса від фіксації фактів вторгнення до опису політичних механізмів та центрів ухвалення рішень. Порівняння двох періодів засвідчує збільшення використання номінацій *Russia* та *Kremlin* у матеріалах 2024–2025 років, що пов'язано з переходом CIUS від загального опису початкової фази війни у 2022–2023 роках до системнішої критики державної стратегії та структурних моделей російської політики. Одночасно зростає частотність конструкції *Putin's Russia*, яка зосереджує увагу на персональній політичній відповідальності лідерського центру, що впливає на інтерпретацію причин і динаміки конфлікту.

Порівняння двох хронологічних періодів засвідчує суттєву еволюцію в підходах до репрезентації військової лексики у матеріалах Канадського інституту українських студій. Лексикографічний аналіз показує, що у 2022–2023 роках дискурс формувався навколо фіксації первинної агресії та характеристик раптового вторгнення, тоді як у 2024–2025 роках відбувається переорієнтація на інтерпретацію структурних і стратегічних процесів. Зміна частотності ключових лексем демонструє зміщення домінантних тематичних акцентів і відображає трансформацію медійного нарративу відповідно до розвитку конфлікту. Такий перехід дозволяє визначити системні відмінності між періодами, що становлять основу подальшого аналізу. Порівняння здійснювалося на основі корпусу відібраних матеріалів CIUS за чітко

окресленими часовими межами, що забезпечує коректність і релевантність зіставлення [6 с 1400].

Статистичне порівняння продемонструвало дві виразні тенденції, які зумовлюють лексичну динаміку дискурсу CIUS. Першу характеризує спад частотності слів, що позначають первинні дії агресора: *invasion* зменшується на 38 %, *attack* на 37 %, *aggression* на 27 %. Другу визначає зростання використання аналітичних та стратегічних номінацій, серед яких *tactical* збільшується на 175 %, *strategic* на 127 %, *defense* на 84 %. Таке співвідношення свідчить про переосмислення характеру подання подій і перехід від реактивного опису до системного аналізу військових та політичних процесів.

Для візуалізації зафіксованих змін подано узагальнений порівняльний матеріал, що представлений у таблиці 2.5. Таблиця фіксує абсолютні значення частотності та відсоткову динаміку лексем, що дозволяє чітко зіставити їхню функціональну роль у різні періоди. Поєднання абсолютних і відносних показників створює можливість для оцінювання зміни стилістичної та смислової структури дискурсу. Таблиця також демонструє вплив еволюції жанрових форм на добір лексики в межах аналітичних матеріалів.

Таблиця 3.3

Динаміка використання військових термінів у КІУС (2022–2023 vs 2024–2025)

Військовий термін	2022-2023	2024-2025	Динаміка
<i>invasion</i>	45	28	-38%
<i>attack</i>	67	42	-37%
<i>aggression</i>	52	38	-27%
<i>military</i>	89	112	26%
<i>armed forces</i>	23	41	78%
<i>defense</i>	31	57	84%
<i>strategic</i>	15	34	127%
<i>tactical</i>	8	22	175%

Дані таблиці свідчать, що у першому періоді домінують слова, які структуровано описують початкову фазу вторгнення. Висока частотність *invasion*, *attack* та *aggression* відображає акцент на фіксації подій, які визначили початок конфлікту. У 2024–2025 роках цей словник поступається місцем категоріям, що позначають стратегії, оборонні механізми та динаміку процесів. Посилення ролі термінів *strategic* та *tactical* засвідчує інтерес авторів до аналітичного виміру конфлікту. Саме ця група лексем поступово формує основу мовної структури другого періоду.

Проведений аналіз засвідчує структурну трансформацію у вживанні військової лексики в дискурсі CIUS. У 2022–2023 роках домінують терміни, що фіксують первинні активні дії агресора (*invasion*, *attack*, *aggression*), які відображають початкову фазу акцентування на факті та масштабі вторгнення. У 2024–2025 роках спостерігається переорієнтація на аналітичну термінологію, що демонструє зміну наративної стратегії: різке зростання вживання слів *strategic* (+127%) та *tactical* (+175%) вказує на перехід до системного аналізу військових дій, тоді як збільшення частотності *defense* (+84%) та *armed forces* (+78%) відображає зміщення фокусу на українські механізми протидії та еволюцію оборонних процесів, що демонструє перехід від фіксації окремих дій до інтерпретації структурних характеристик державної політики[52].

Зростання ролі термінів *defense* та *armed forces* демонструє зміщення фокусу у бік опису українських оборонних механізмів. На відміну від 2022–2023 років, коли увага концентрувалася на деструктивних діях агресора, матеріали 2024–2025 років формують уявлення про сталість оборонних процесів і тривалі інституційні зусилля. Таке зміщення акцентів пояснюється зміною інформаційних потреб аудиторії аналітичних центрів, що прагне до концептуального осмислення тривалих політичних моделей. Лексичні зміни можна згрупувати у три кластери: подієві (*invasion*, *attack*), стратегічні (*strategic*, *tactical*) та інституційні (*defense*, *armed forces*). Кластеризація

демонструє перехід від опису раптових дій до аналізу процесуальних і системних характеристик [16 с.7].

Для синхронної фіксації відмінностей між періодами використано рис. 3.2 . Діаграма демонструє співвідношення ключових лексем і дозволяє простежити зміну домінантних семантичних груп. Візуалізація підтверджує, що у 2022–2023 роках максимальні показники мають *invasion* та *attack*, тоді як у 2024–2025 роках провідними стають *conflict*, *strategic* та *defense*. Така структура ілюструє зміщення від реактивної фази до інтерпретації довготривалих процесів. Зафіксована динаміка свідчить про перехід від опису початкового шоку до комплексного аналізу триваючого конфлікту. Для забезпечення наочності та синхронного порівняння абсолютних показників і темпів змін доцільним є використання комбінованої діаграми, розміщеної нижче, яка демонструє еволюцію дискурсу від реактивного опису агресії до інтерпретації військово-стратегічних аспектів.

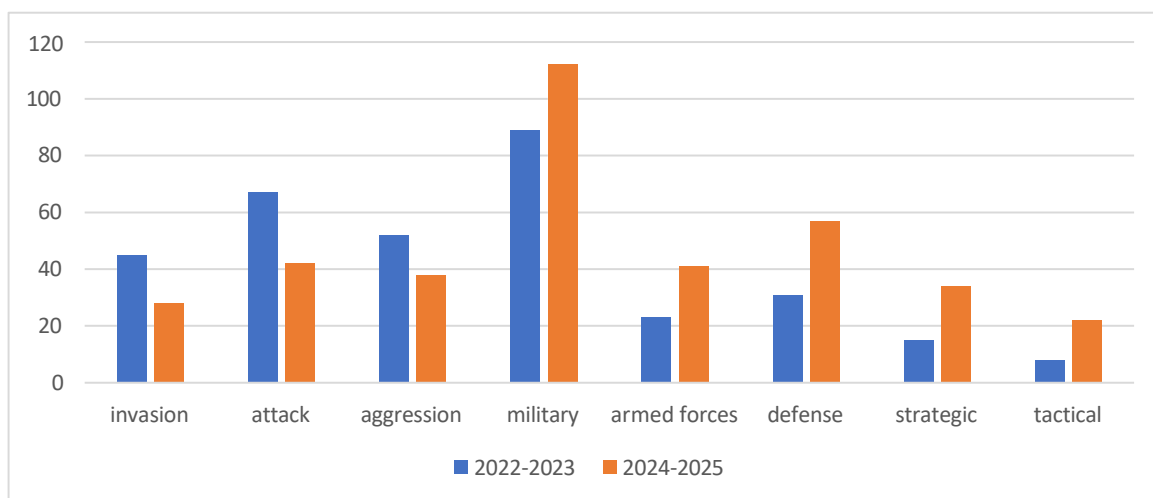


Рис. 3.2. Динаміка використання військових термінів у CIUS (2022–2023 vs 2024–2025)

Діаграма (рис. 3.1) візуалізує різницю між періодами та демонструє домінування різних груп лексем. У 2022–2023 роках максимальні значення фіксують *war* та *Russian invasion*, що корелює з реактивним описом раптової фази вторгнення. У 2024–2025 роках зростає частотність *Russia* та *conflict*, що

відображає переорієнтацію дискурсу на тривалі політичні процеси. Одночасно зменшується роль персоніфікованих назв, що узгоджується зі зміною акцентів

Однією з найпомітніших відмінностей є зміна ролі персоніфікованих номінацій. Формула *Putin's Russia* у 2022–2023 роках використовувалася регулярно, оскільки дозволяла акцентувати увагу на суб'єктності ухвалення рішень. У 2024–2025 роках її частотність майже вдвічі нижча, що вказує на переорієнтацію дискурсу на інституційні й структурні характеристики державної поведінки. Таке зменшення персоніфікації відображає прагнення авторів до аналітичного дистанціювання[2 с. 14].

У першому періоді домінують дієслівні конструкції *launched*, *attacked*, *invaded*, які позначають раптовість та інтенсивність дій. У другому періоді їхнє місце посідають *maintained*, *expanded* та *continued*, що вказують на довготривалість процесів. Така різниця підтверджує зміну логіки опису: від фіксації окремих актів, до подання структурних моделей, що розгортаються у часі. Вибір цих конструкцій формує різні типи інтерпретаційних рамок.

Поява нових лексем другого періоду, зокрема *hybrid attacks*, *regional leverage*, *long-term strategy*, свідчить про розширення семантичного спектра. Ці номінації дозволяють аналізувати конфлікт у контексті геополітичних взаємодій та стратегічних намірів. Застосування таких категорій підкреслює перехід від подієвого опису до інтерпретаційного аналізу. У 2024–2025 роках ця тенденція набуває системного характеру [51].

Матеріали другого періоду також демонструють зростання ролі геополітичних термінів, які формують ширший контекст подання подій. У корпусі текстів посилюються номінації *authoritarian state*, *threat actor*, *destabilizing power*, які вписують конфлікт у сферу міжнародної безпеки. Такі лексеми підкреслюють багаторівневість політичних процесів і дозволяють авторам уникати вузького фокусування лише на бойових діях.

Відмінності між періодами простежуються і в характері опису динаміки конфлікту. Лексеми *invasion* та *attack* у 2022–2023 роках окреслюють лінійний перебіг подій, тоді як у 2024–2025 роках дискурс формують конструкції

escalation cycle, prolonged confrontation ma evolving threat. Вони вводять у текст макрорівневу перспективу й акцентують на структурних факторах розвитку конфлікту. Поступове формування аналітичних моделей у другому періоді виявляє прагнення авторів до нейтралізації емоційного впливу мовних засобів. Перевага надається лексемам, які відтворюють процесуальність подій, а не їхній драматизм. Це узгоджується з жанровими вимогами аналітичних оглядів, що передбачають відстороненість і структурність викладу. Лексеми *conflict* та *strategic* отримують роль стрижневих елементів інтерпретаційної моделі.

Зіставлення лексичних груп обох періодів засвідчує, що 2024–2025 роки характеризуються зміною змістових пріоритетів. Мовний образ Росії стає інституційно орієнтованим, оскільки опис державної поведінки здійснюється через структури, механізми та довгострокові моделі. У 2022–2023 роках, навпаки, домінує подієвий рівень, що фокусує увагу на раптовості вторгнення. Такі відмінності підтверджують поступову стабілізацію дискурсу другого періоду.

Отримані результати свідчать, що зміни у подачі матеріалів корелюють зі стадіями війни та трансформацією аналітичного дискурсу. У 2022–2023 роках переважають номінації, які фіксують гостру фазу вторгнення і структурують події як послідовність силових актів. У 2024–2025 роках лексика зміщується до опису політичних процесів, стратегічних рішень та довготривалих моделей поведінки держави, що відповідає переходу міжнародної дискусії від реактивної до аналітичної. Мовний образ Росії формується через поєднання лексем, які відтворюють воєнні дії, політичні наміри та інституційні механізми, що забезпечує багаторівневу інтерпретацію конфлікту. Таке зміщення демонструє еволюцію інтерпретаційної рамки: події перестають сприйматися як низка ізольованих епізодів і подаються як структурований політичний процес. Отримані результати створюють підґрунтя для узагальнення у висновках роботи, де оцінюється вплив дискурсивних стратегій на формування мовного образу держави в аналітичному медійному просторі.

3.4. Порівняльний аналіз складників мовного образу Росії-ворога

Для поглибленого аналізу мовного образу Росії у дискурсі Канадського інституту українських студій важливо дослідити структурні компоненти номінативного поля концепту «Росія-ворог». У цьому підрозділі розглядаються п'ять типів лексем: нейтральні, оцінні, персоніфіковані, інституційні та геополітичні, що найчастіше трапляються в аналітичних текстах CIUS. Їхня роль полягає не лише в номінації держави, а й у формуванні цілісної інтерпретаційної рамки, яка визначає змістові акценти, тип подання інформації та логіку текстового структурування. Порівняння функціонування цих лексем у двох хронологічних періодах, 2022–2023 і 2024–2025 роки, дає змогу виявити динаміку мовних стратегій, за допомогою яких репрезентується образ Росії, та простежити зміщення аналітичного фокусу в матеріалах інституту [55].

Номінативне поле концепту «Росія-ворог» в україномовних версіях аналітичних статей демонструє суттєві відмінності між реактивним описом 2022–2023 років та інституційно орієнтованим слововживанням 2024–2025 років. Лексеми, пов'язані з агресією, насильством і прямою загрозою, переважають у період інтенсивної фазовості конфлікту, тоді як у пізніших публікаціях акцент зміщується на опис політичних рішень, міжнародних процесів та зовнішньополітичних наслідків. Усі групи слів функціонують у стійких асоціативних зв'язках, що забезпечує цілісність образу противника. Динаміка мовних змін демонструє залежність номінативного поля від часових рамок та підтверджує здатність дискурсу адаптувати опис держави до нового етапу конфлікту. Сформульовані результати завершують аналіз україномовного матеріалу та окреслюють структурні особливості репрезентації Росії як ворога в перекладених статтях Канадського інституту українських студій. Узагальнені якісні й кількісні спостереження формують підґрунтя для підсумкового аналізу динаміки номінацій та дозволяють оцінити зміни лексичних маркерів і авторських інтерпретацій у 2022–2023 та 2024–2025 роках [16].

У групі найбільш уживаних лексем центральне місце посідає слово *Russia*, яке позначає державу як головного суб'єкта подій і задає вихідну точку для формування образу агресора. У текстах 2022–2023 років воно найчастіше поєднується з дієсловами *invaded*, *launched*, *attacked*, *targeted*, що фіксують безпосередні бойові дії. У публікаціях 2024–2025 років лексема *Russia* трапляється частіше, однак супроводжується дієсловами *seeks*, *maintains*, *pursues*, які відображають інший тип подання інформації. Такі зміни свідчать про перехід від реактивних повідомлень до аналітичного опису політичних намірів.

Другу групу становлять оцінні лексеми *aggressor*, *invader*, *occupier*, що позначають статус держави у конфлікті. У матеріалах КІУС вони домінують у 2022 році, коли автори фіксують раптовість вторгнення та його наслідки. Лексема *aggressor* у цей період виступає майже стандартним позначенням дій держави, а слово *invader* акцентує початок атаки. У 2024–2025 роках ці лексеми залишаються у вжитку, однак їхня частотність зменшується, поступаючись місцем аналітичним формам, що відображає зміну медійного фокусу від опису факту до пояснення процесів.

Окрему групу становлять лексеми, пов'язані з персоніфікацією держави. Найчастіше автори використовують формули *Putin's Russia*, *Kremlin* та *Russian regime*, які підкреслюють політичну відповідальність керівництва. У 2022 році вони супроводжують описи рішень, що спричинили вторгнення, тоді як у 2024–2025 роках їх використовують для пояснення стійкості зовнішньої політики та її структурних наслідків. Зменшення частотності формули *Putin's Russia* у другому періоді відображає зміщення акценту з персональних рішень на опис інституційних механізмів дій держави.

Інституційні лексеми, зокрема *Russian military*, *Russian command*, *propaganda system*, *security apparatus*, формують окремий сегмент номінативного поля і позначають структурні елементи державної машини. У публікаціях 2022 року ці слова найчастіше поєднуються з матеріалами, що описують конкретні атаки, руйнування та безпосередню реакцію населення,

тобто функціонують як частина оперативного опису бойових подій. У 2024–2025 роках їхня роль змінюється: інституційні назви інтегруються у розлогі аналітичні огляди, спрямовані на окреслення механізмів ухвалення рішень, системи політичного контролю та логіки дій держави у довгостроковій перспективі. Таке зміщення свідчить, що автори зосереджуються не лише на фіксації фактів, а й на поясненні структурних процесів, які визначають зовнішньополітичну поведінку. У цьому контексті інституційні лексеми виконують функцію орієнтирів, через які формується інтерпретаційна рамка аналізу та забезпечується структурованість подання матеріалу. Для систематизації цих слів і демонстрації їхнього змістового навантаження подано узагальнену таблицю, що відображає основні типи найчастотніших назв та їхні функції у корпусі текстів. Наведена класифікація дозволяє впорядкувати найчастотніші лексеми та показує, що структура номінативного поля у другому періоді стає різноманітнішою та менш реактивною.

Таблиця 3.4.

Типи ключових лексем, пов’язаних з образом Росії

Тип лексем	Приклади	Значення у текстах
Нейтральні	<i>Russia, Russian Federation</i>	Позначення держави
Оцінні	<i>aggressor, invader, occupier</i>	Характеристика дій
Персоніфіковані	<i>Putin’s Russia, Kremlin</i>	Вказівка на політичне керівництво
Інституційні	<i>military, command, apparatus</i>	Опис механізмів впливу
Геополітичні	<i>threat actor, authoritarian state</i>	Міжнародний контекст

Оцінні (непрямі номінації) – *aggressor, invader, occuipier*. Характеризують дії держави, а не є її прямими назвами; використовуються для посилення інтерпретаційної рамки «держава-агресор». Лексичні вибори авторів мають системний характер: у 2022–2023 роках домінують слова, що фіксують гостру фазу воєнних дій, тоді як у 2024–2025 роках ті, що позначають тривале протистояння та механізми політики. Динаміка частотності лексем демонструє узгоджене зміщення дискурсу від опису факту вторгнення до аналізу структур, стратегій та довготривалих наслідків. Сформована система номінацій відображає еволюцію образу держави від суб'єкта раптового нападу до політичного актора з розгорнутою системою рішень. Такий результат створює підґрунтя для подальшого аналізу дієслівних моделей і поглибленого тлумачення семантичної динаміки у наступному підрозділі

Порівняння лексичних стратегій у двох часових періодах засвідчило суттєву трансформацію номінативного поля, через яке у статтях Канадського інституту українських студій формується образ Росії як держави-агресора. У 2022–2023 роках дискурс зосереджений на фіксації раптової фази вторгнення: домінують лексеми *invasion, aggressor*, а також персоніфіковані найменування на кшталт *Putin's Russia* та *Kremlin*, що структурують опис подій через акцент на прямі дії та політичну відповідальність керівництва. У 2024–2025 роках мовна репрезентація змінюється: зростає частотність нейтральних та інституційних назв, а ключові лексеми супроводжуються контекстами, пов'язаними з довготривалими політичними стратегіями, механізмами контролю та міжнародними наслідками конфлікту[23 с. 140].

Узагальнюючи результати порівняння, доцільно подати зіставлення двох періодів у вигляді схеми, що акцентує на домінантних типах лексики, фокусах опису та характері дискурсу.

Таблиця 3.5

Порівняння номінативних стратегій у двох періодах

Період	Домінантні лексичні одиниці	Основний фокус опису	Тип дискурсу
2022–2023	<i>action-verbs</i> (<i>invaded, attacked, launched</i>), <i>invasion, hostilities, direct naming</i>	фіксація факту вторгнення, опис силових дій, подання послідовності подій	реактивний, подієво орієнтований
2024–2025	<i>strategic, institutional, control, political behaviour, long-term strategy</i>	аналіз механізмів державної поведінки, інституційних рішень, прогнозованих намірів	аналітичний, структурно орієнтований

Представлені таблиці та діаграми підтверджують зростання аналітичної складової дискурсу та переорієнтацію авторів від опису первинних бойових дій до пояснення структурних характеристик російської політики. Динаміка кількісних показників узгоджується з якісними спостереженнями: у другому періоді лексеми все частіше використовуються для визначення системних моделей поведінки держави, що змінює загальну тональність подання матеріалу. Виявлені відмінності формують основу для подальшого аналізу семантичних і функціональних аспектів використання ключових назв у наступному розділі та окреслюють логіку розвитку дискурсу CIUS у 2022–2025 роках.

Отже, аналіз лексем, що позначають Росію у публікаціях CIUS, засвідчив чітку динаміку зміщення фокусу – від реактивного, подієвого опису у 2022–2023 роках до стратегічного та інституційного аналізу у 2024–2025 роках. Номінативне поле розширюється: до оцінних і персоніфікованих назв додаються нейтральні та аналітичні терміни, що дозволяють точніше відобразити логіку зовнішньополітичної поведінки держави. Така

трансформація структури мовного образу супроводжується зміною жанрової природи дискурсу, від фіксації окремих фактів до концептуального осмислення системних процесів. Виявлені особливості створюють підґрунтя для подальшого аналізу дієслівних стратегій, через які розгортається динаміка дійового образу держави у медіапросторі.

Висновки до розділу 3

Проведений аналіз засвідчив, що мовний образ Росії у матеріалах Канадського інституту українських студій змінюється відповідно до динаміки війни та трансформації аналітичних жанрів. У другому періоді (2024–2025) відбувається зміщення наративних акцентів до системно-аналітичного опису воєнних та політичних процесів. Зростає частотність лексем *conflict*, *escalation*, *strategic*, *defense*, які структурують аналітичний вимір дискурсу та репрезентують тривалі механізми державної поведінки. Зменшується роль персоніфікацій, натомість посилюються інституційні та геополітичні номінації, що розширюють інтерпретаційний горизонт і вписують події у глобальний контекст безпеки. Поява категорій *hybrid attacks*, *long-term strategy* та *authoritarian state* демонструє перехід до моделювання причинно-наслідкових зв'язків, а не до фіксації окремих бойових епізодів. Лексеми *war* та *conflict*, незважаючи на обмежене вживання, відіграють ключову роль у структуруванні темпорального опису подій та формуванні аналітичного тла дискурсу.

Статистична динаміка частоти ключових лексем підтверджує структурний характер трансформацій: від домінування *invasion*, *attack* та *aggression* у 2022–2023 роках: до зростання стратегічної, оборонної та інституційної термінології у 2024–2025 роках. Візуалізація у вигляді таблиць і діаграм показує, що дискурс переходить від описового фіксування подій до аналітичного узагальнення, у межах якого військова лексика виконує функцію позначення довготривалих процесів, а не окремих актів. Порівняння двох періодів дає змогу визначити стабільні та змінні елементи номінацій.

Отже, можна стверджувати, що мовний образ Росії в аналітичних текстах CIUS еволюціонує у напрямі інституційної та стратегічної інтерпретації. Якщо перший період відображає шок початкової фази вторгнення, то другий фіксує стабілізацію дискурсу, переосмислення причинно-наслідкових зв'язків та вироблення поняттєвої структури, орієнтованої на аналіз довготривалих політичних моделей. Таке зміщення засвідчує не лише зміну мовних практик, а й адаптацію аналітичних центрів до нових інформаційних потреб, що формують концептуально послідовний і багаторівневий мовний образ держави-агресора.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу реконструювати структуру мовного образу Росії у матеріалах Канадського інституту українських студій та простежити його еволюцію впродовж двох хронологічних періодів – 2022–2023 та 2024–2025 років. У роботі послідовно реалізовано поставлені завдання, що забезпечило комплексний аналіз лексичних механізмів формування образу країни-ворога в аналітичному медійному дискурсі.

У першому розділі було систематизовано теоретичні підходи до вивчення поняття ворога та мовного образу країни-ворога, що дозволило розглядати його як результат повторення номінацій, оцінних конструкцій і стабільних контекстів. Обґрунтовано, що мовний образ не є сукупністю випадкових лексем, а функціонує як впорядкована система, яка формує інтерпретаційну рамку для осмислення подій. З'ясовано, що повторюваність таких одиниць, як *invasion*, *conflict*, *hostilities*, у поєднанні з контекстами насильства та загрози створює основний рівень концептуалізації війни в початковій фазі та забезпечує впізнаваність образу держави-агресора у медійному просторі.

Здійснено аналіз лексичних номінацій Росії в матеріалах КІУС у двох досліджуваних періодах. Виявлено чіткий контраст між реактивним дискурсом 2022–2023 років, у якому домінують лексеми *invasion*, *attack*, *assault*, *aggression*, та аналітично орієнтованим дискурсом 2024–2025 років, де зростає частотність термінів *conflict*, *defense*, *strategic*, *escalation*. Установлено, що трансформація мовного образу відбувається не стільки через появу нових назв, скільки через зміну їх функціонального навантаження: лексика першого періоду фіксує раптовість і інтенсивність бойових дій, тоді як у другому періоді ті самі або споріднені одиниці використовуються для осмислення тривалих процесів і структурних механізмів воєнної та політичної поведінки держави.

Проведено комплексний аналіз складників мовного образу Росії та визначено домінантні смислові моделі його репрезентації. Показано, що у 2022–2023 роках переважають лексеми, які актуалізують активну дію,

ескалацію насильства та подієвість, формуючи образ безпосередньої загрози. Натомість у 2024–2025 роках фіксується зростання ролі інституційних, стратегічних, нейтральних і геополітичних номінацій, що репрезентують Росію як політичного суб'єкта. За допомогою таблиць і діаграм підтверджено кількісну динаміку ключових лексем і виявлено структурні відмінності між періодами, які засвідчують перехід від подієвого до стратегічного типу опису країни-агресора.

Отримані результати свідчать, що зміни в мовному образі Росії-ворога безпосередньо корелюють із динамікою війни та трансформацією аналітичного медійного запиту. У фазі активних бойових дій переважає лексика, спрямована на фіксацію загрози та агресії, тоді як у період затяжного протистояння посилюється інтерпретаційний компонент дискурсу, орієнтований на аналіз політичних рішень, механізмів контролю та довготривалих стратегій. Це підтверджує, що мовний образ держави-ворога є динамічним й адаптивним та реагує на зміни контексту, виконує функцію когнітивного орієнтира для читача. Перспективою подальших досліджень є вивчення взаємозв'язку між розвитком військового дискурсу та зміною лексичних маркерів і трансформаціями глобального уявлення про Росію як країну-агресор.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева І. О. Фреймова організація генеративного концепту horror: предметний субфрейм. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*. 2015. № 1155(80). С. 16–22. URL: <https://periodicals.karazin.ua/foreignphilology/article/view/3661> (дата звернення: 28.07.2025).
2. Балацька О. Л., Куц О. В., Педашев С. А. Особливості англо-українського перекладу багатокomпонентних термінів: лексичні трансформації. *Молодий вчений*. 2019. № 5(69). С. 14–17.
3. Босак Н. Ф., Лазаренко С. В. Інтертекстуальні включення в сучасному українському політичному дискурсі: види, джерела, функції. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. Кам'янець-Подільський : КПНУ, 2019. Вип. 49. С. 15–20.
4. Браїлко Ю. Велика й мала літери як ідеологеми в українському дискурсі // *Українське мовознавство*. 2023. № 1(53). С. 149–168. URL: [https://doi.org/10.17721/um/53\(2023\).149-168](https://doi.org/10.17721/um/53(2023).149-168) (дата звернення: 28.07.2025).
5. Булик-Верхола С. З. Мовний образ Росії як ворога (на матеріалі ЗМІ періоду російсько-української війни). *Закарпатські філологічні студії* / редкол.: І. М. Зимомря (голов. ред.) та ін. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 1, вип. 23. С. 29–33. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/23/part_1/5.pdf (дата звернення: 28.07.2025).
6. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.
7. Варикаша М. М. Література non-fiction: поміж фактом і фікцією. *Актуальні проблеми слов'янської філології*. 2010. Вип. XXIII, ч. 3. С. 1–12.
8. Данилейко О. В. Бінарна концептосфера «Війна» і «Мир» у період гібридної війни: когнітивний і прагматичний аспекти : дис. ... д-ра філос. наук : 035 «Філологія» / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2022. 376 с.
9. Ємець О. В. Принципи лінгвістичного аналізу у навчанні художнього перекладу. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2018. № 10. С. 30–34. URL:

<https://elar.khmnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0ffe75d3-656b-4d83-8c21-a4b02138c580/content> (дата звернення: 28.07.2025).

10. Калиновська І. М. Імплементація міжнародного проєкту KIUC *Media Monitoring Service* у сфері філологічних студій під час російсько-української війни (2022–2023). *Пріоритети германської та романської філології*: збірник матеріалів XVII Міжнар. наук. онлайн-конф. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2023. С. 44–46.
11. Калиновська І. М., Коляда Е. К. Друга річниця повномасштабного вторгнення в Україну: мовний образ Росії-ворога в аналітичних статтях Канадського інституту українських студій. *Проблеми гуманітарних наук* : зб. наук. праць Дрогобицького держ. пед. ун-ту імені Івана Франка. Серія «Філологія». 2024. Вип. 59. С. 24–33. URL: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.59.3> (дата звернення: 28.07.2025).
12. Калиновська І. М., Коляда Е. К. Мовний образ Росії-ворога в аналітичних статтях Канадського інституту українських студій. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Київ, 2023. Т. 34 (73). № 2. Ч. 1. С. 69–74. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.2.1/13>
13. Колмашова Ш. Безперервність та зміни у стратегічній культурі: різні реакції країн Вишеградської четвірки на російсько-українську війну. *Europe-Asia Studies*. 2025. Vol. 77(5). Р. 677–701. URL: <https://doi.org/10.1080/09668136.2025.2512122> (дата звернення: 28.07.2025).
14. Космеда Т. Ідеологема «українська мова» в сучасному російському науковому дискурсі (на матеріалі стенограми Круглого столу). *Лінгвістичні студії*. 2016. № 32. С. 45–50.
15. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2001. 351 с.
16. Кубрякова Є. С. Про поняття дискурсу та дискурсивного аналізу в сучасній лінгвістиці: огляд. *Дискурс, мовлення, мовленнєва діяльність: функціональні та структурні аспекти*. Москва : ІНІОН РАН, 2000. С. 7–25.
17. Лейкофф Дж., Джонсон М. «Метафори, якими ми живемо» [Електронний ресурс]. *Anthology for the Lazy*. 2020. URL:

<https://anthologyforthelazy.webnode.com.ua/l/dzhordzh-lejkoff-mark-dzhonson-metafori-yakimi-mi-zhivemo/> (дата звернення: 28.07.2025).

18. Лузін П. Російсько-українська війна: дослідження аналітичної невдачі [Електронний ресурс]. 2023. URL: https://drukarnia.com.ua/articles/rosiisko-ukrayinska-viina-doslidzhennya-analitichnoyi-nevdachi-Sr_VO (дата звернення: 28.07.2025).
19. Маніленко В. О. Стилiстичнi засоби генези образу сучасної України в політичному дискурсі: на матеріалі промов англomовних політичних діячів : магістерська робота / Донецький нац. ун-т імені Василя Стуса. Вінниця, 2024. 92 с.
20. Маслова Ю. Мовні засоби вираження емоцій на позначення ворога в газетному дискурсі України воєнного періоду. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 61, т. 2. С. 163–169. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-2-27> (дата звернення: 12.08.2024).
21. Подрез Ю. В. Мовні засоби здійснення впливу: перекладознавчий аспект (на матеріалі українських медіатекстів воєнного часу та їх англomовних перекладів) : магістерська дисертація / Нац. техн. ун-т України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Київ, 2023. 155 с.
22. Рябчук М. Українці як негативний «інший» Росії: історія повторюється. *Post-Communist Studies*. 2016. Т. 49, № 1. С. 12–22. URL: <https://doi.org/10.1016/j.postcomstud.2015.12.003> (дата звернення: 28.07.2025).
23. Словник UA. Портал української мови та культури [Електронний ресурс]. URL: <https://slovnkyk.ua/> (дата звернення: 14.08.2024).
24. Степанов І. Удосконалення механізму формування сучасної моделі організаційної культури в органі державної влади. *Збірник тез доповідей студентів і магістрів за результатами наукових досліджень (економічні науки)*. Тернопіль : Західноукраїнський національний університет, 2020. С. 201–203. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/40188/1/201.pdf> (дата звернення: 28.07.2025).
25. Струковська М. Е. Відображення й конструювання іншості в медійних дискурсах війни Росії проти України. *Poznań Studies in Contemporary*

- Linguistics*. 2024. Т. 60, № 1. С. 77–100. URL: <https://doi.org/10.1515/psicl-2022-1096> (дата звернення: 28.07.2025).
26. Філлмор С. Дж. Чарльз Філлмор : презентація [Електронний ресурс]. URL: <https://www.scribd.com/presentation/685935776/Чарльз-Філлмор> (дата звернення 28.07.2025).
 27. Чернець І. В. Характеристики воєнно-політичного дискурсу (на матеріалі німецьких ЗМІ) : магістерська робота / Волинський нац. ун-т імені Лесі Українки. Луцьк, 2024. 87 с.
 28. Ясногурська Л. М. Концепт зрада: лінгвокультурний та корпуснобазований підходи (на матеріалі української та англійської мов) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15 / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. Рівне, 2018. 225 с.
 29. A message from CIUS Director Dr. Natalia Khanenko-Friesen [Electronic resource]. *Canadian Institute of Ukrainian Studies, University of Alberta*. 24 Feb 2025. URL: <https://www.ualberta.ca/en/canadian-institute-of-ukrainian-studies/about/directors-message.html> (accessed: 28.07.2025).
 30. Bilenky S. Review of Johannes Remy. Brothers or Enemies: The Ukrainian National Movement and Russia, from the 1840s to the 1870s. *East/West: Journal of Ukrainian Studies*. 2019. Vol. 6, No 1. URL: <https://doi.org/10.21226/ewjus487> (accessed: 28.07.2025).
 31. Canadian defence perspectives on Russia's invasion of Ukraine / edited by M. O. Fox. Kingston (Ontario) : Centre for International and Defence Policy, Queen's University, 2024. 110 p. URL: <https://www.queensu.ca/cidp/martello-series> (accessed: 28.07.2025).
 32. Chaban N., Zhabotynska S., Knodt M. What makes strategic narrative efficient: Ukraine on Russian e-news platforms. *Cooperation and Conflict*. 2023. Vol. 58, No 4. P. 419–440. DOI: 10.1177/00108367231161272.
 33. CIUS Media Monitoring Service. No time to waver on Ukraine [Electronic resource]. *Forum for Ukrainian Studies*. 03 Nov 2023. URL: <https://ukrainian-studies.ca/2023/11/03/no-time-to-waver-on-ukraine/> (accessed: 10.12.2025).
 34. CIUS Media Monitoring Service. Russia's war against Ukraine is not a stalemate [Electronic resource]. *Forum for Ukrainian Studies*. 15 Jan 2024. URL:

- <https://ukrainian-studies.ca/2024/01/15/russias-war-against-ukraine-is-not-a-stalemate/> (accessed: 10.12.2025).
35. CIUS Media Monitoring Service. Russo-Ukrainian war exemplifies international conflicts of the future [Electronic resource]. *Forum for Ukrainian Studies*. 16 Feb 2023. URL: <https://ukrainian-studies.ca/2023/02/16/russo-ukrainian-war-exemplifies-international-conflicts-of-the-future/> (accessed: 10.12.2025).
 36. CIUS Media Monitoring Service. Russo-Ukrainian war has turned into a world war [Electronic resource]. *Forum for Ukrainian Studies*. 16 Nov 2024. URL: <https://ukrainian-studies.ca/2024/11/16/russo-ukrainian-war-has-turned-into-a-world-war/> (accessed: 10.12.2025).
 37. CIUS Media Monitoring Service. Stopping Russo-Ukrainian war requires understanding its root causes [Electronic resource]. *Forum for Ukrainian Studies*. 01 Apr 2025. URL: <https://ukrainian-studies.ca/2025/04/01/stopping-russo-ukrainian-war-requires-understanding-its-root-causes/> (accessed: 10.12.2025).
 38. CIUS Media Monitoring Service. Why the free world must prevent Russia's victory [Electronic resource]. *Forum for Ukrainian Studies*. 10 June 2024. URL: <https://ukrainian-studies.ca/2024/06/10/why-the-free-world-must-prevent-russias-victory/> (accessed: 10.12.2025).
 39. Dudek-Waligóra G. Linguistic construction of the enemy figure in Vladimir Putin's public speeches (2021–2023). *Routledge Handbook of the Socio-Political Context of Language Learning* / ed. by Weixiao Wei, Der-lin Chao. London : Routledge, 2024. P. 259–273.
 40. Features of the transformation of Putinism [Electronic resource]. *Forum for Ukrainian Studies*. 22 March 2024. URL: <https://ukrainian-studies.ca/2024/03/22/features-of-the-transformation-of-putinism/> (accessed: 01.08.2024).
 41. Horncastle J. An unstable foundation: Russian morale problems in the Russo-Ukrainian war [Electronic resource]. *Forum for Ukrainian Studies*. 15 March 2024. URL: <https://ukrainian-studies.ca/2024/03/15/an-unstable-foundation-russian-morale-problems-in-the-russo-ukrainian-war> (accessed: 01.08.2024).
 42. IUS Press [Electronic resource]. *Canadian Institute of Ukrainian Studies, University of Alberta*. URL: <https://www.ualberta.ca/en/canadian-institute-of->

- ukrainian-studies/publications-and-resources/cius-press.html (accessed: 28.07.2025).
43. Kalynovska I. Language at War: Recent Russian Propaganda Aggravation in Mass Media. *ΛΟΓΟΣ*. Paris-Vinnytsia, 2022. P. 90–91.
 44. Kalynovska I. Visual Counter-Narratives: Political Cartoons as Weapons against russian Disinformation in Canadian Digital Media (2022–2024). *Приоритети германської та романської філології: збірник матеріалів XVIII Міжнар. наук. конф., 20–22 червня 2025 р. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2025. С. 77–80.*
 45. Kravchenko V. The Russian War against Ukraine: Cyclic History vs Fatal Geography [Electronic resource]. *Forum for Ukrainian Studies*. 30 March 2022. URL: <https://ukrainian-studies.ca/2022/03/30/russian-war-against-ukraine/> (accessed: 28.07.2025).
 46. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago : University of Chicago Press, 1980. 242 p.
 47. McQueen B., Kolga M., Bantein K., Kurschusne L. Russia's weaponization of far-right and far-left Canadian extremists to undermine support for Ukraine. *International Journal*. 2024. Vol. 79, No. 2. P. 297–311. URL: <https://doi.org/10.1177/00207020241257635> (accessed: 28.07.2025).
 48. Nielsen C. R. Putin's dehumanizing discourses and the power of Ukrainian resistance and resilience [Electronic resource]. *Forum for Ukrainian Studies*. 27 June 2022. URL: <https://ukrainian-studies.ca/2022/06/27/putins-dehumanizing-discourses-and-the-power-of-ukrainian-resistance-and-resilience/> (accessed: 28.07.2025).
 49. Omelicheva M. Great Power Image and Enemy-Making: The Role of Ideology in Russia's War in Ukraine [Electronic resource]. *The Strategy Bridge*. 09 June 2023. URL: thestrategybridge.org (accessed: 28.07.2025).
 50. Recent Publications in Ukrainian Studies [Electronic resource] // *American Association for Ukrainian Studies*. URL: <https://ukrainianstudies.org/recent-publications/> (accessed: 28.07.2025).
 51. Reshetnikov A. *Chasing Greatness: On Russia's Discursive Interaction with the West over the Past Millennium*. Ann Arbor : University of Michigan Press, 2024. 269 p. URL: <https://doi.org/10.3998/mpub.12333911> (accessed: 28.07.2025).

52. Round Table "Ukraine, Russia, and the West: On the Brink of War" [Electronic resource]. *Canadian Institute of Ukrainian Studies, University of Alberta*. 05 March 2014. URL: <https://www.ualberta.ca/en/canadian-institute-of-ukrainian-studies/news-andevents/news-at-the-cius/2014/round-table.html> (accessed: 28.07.2025).
53. Roumi S. Framing the Advancement of the Russian Enemy: The Extent of the European Union's Framing of Russia as a Military and Political Threat in the Aftermath of the Annexation of Crimea : BA thesis / Stockholm University. Stockholm, 2021. 41 p. URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1605418/FULLTEXT01.pdf> (accessed: 28.07.2025).
54. Shuvalova I. "Moskal's," "Separs," and "Vatniks": The Many Faces of the Enemy in the Ukrainian Satirical Songs of the War in the Donbas. *East/West: Journal of Ukrainian Studies*. 2021. Vol. 8, No. 1. P. 143–172. URL: <https://doi.org/10.21226/ewjus590> (accessed: 28.07.2025).
55. The Russia–Ukraine Conflict: A Perspective from International Relations and Canadian Foreign Policy. *Asia-Pacific Journal of Canadian Studies*. 2024. Vol. 30, No 1. P. 43–61. DOI: 10.22691/kacs300103. URL: <https://scholar.kyobobook.co.kr/article/detail/4010069512309> (accessed: 28.07.2025).